

Emil Garleanu

Din lumea celor care nu cuvanta

CÂND STĂPÂNUL NU-I ACASĂ!

În odaie liniște. Liniște și-un miros! Pe polița din dreapta ta, pe o farfurie, stă uitată o bucată de cașcaval. Mirosul de brânză proaspătă a străbătut până la cel mai îngust colțișor al casei. Și din gaura lui, din gaura de după sobă, șoricelul nu-și mai găsește locul. Parcă-l trage cineva de mustață afară. Să iasă, să nu iasă! Mai bine să se astâmpere. Să se astâmpere, ușor de zis; dar cașcavalul? Vezi, asta-asta: cașcavalul. Să-nchidă ochii. I-a închis. Prostul! Dar ce, cu ochii miroase? Și brânza-i proaspătă. Mai mâncase așa bunătate acum vreun an. Dar parcă nu-l momise într-atâta ca aceasta de acum. Să încerce. Face câțiva pași mărunți, până-n marginea ascunzătoarei lui. Măcar s-o vadă. Unde-o fi? De unde-l vrăjește, din ce colț îl pofteste cu atâta stăruință la dânsa? A! uite-o, colo pe farfurie. Dacă-ar îndrăzni! Dar cum? Să meargă mai întâi pe lângă perete până la divan. Așa, bun! Pe urmă... Pe urmă pe unde s-o ia? Pe lângă dulap? Nu. Pe după jilțul cela? Nici așa. Atunci? Păi, lucrul cel mai bun e să se suie de-a dreptul pe perdea și de acolo să treacă, pe marginea lăvicerului din perete, până la poliță. Și-o dată la cașcaval, lasă, n-are el nevoie să-l învețe alții ce să facă cu dânsul. Dar motanul? E-hei! La dânsul nu se prea gândise. Și, doamne, mulți fiori i-a mai vârât în oase motanul cela. Dar poate nu era în odaie. Ha? Nu era. Nu. Orișicum să mai aștepte puțin, să vadă, nu se mișcă nimeni, nu-l pândește cineva?

Cum să nu-l pândească! Dar de când așteaptă motanul pri lejul să puie laba pe bietul șoricuț. Dacă nu mâncase el cașcavalul, căci mirosul cela îi zbârlise și lui mustățile, păi nu-l mâncase tocmai pentru asta: să-l momească pe lăco mul din gaură. Cu botul adulmecând, cu ochii galbeni și lucioși ca sticla, cu mustățile întoarse subțiri și ascuțite ca oasele de pește, stă neclintit, după perna de pe divan, și-așteaptă. L-a zărit. Uite-l, îi vede mărgelile ochilor. Iese? Iese oare? Da, da; așa, încă un pas, încă unul, doi, așaa!

Dintr-o săritură a fost cu laba deasupra lui.

Bietul șoricuț n-avusese vreme nici să treacă dincolo de sobă. Îl apasă puțin cu unghiile, apoi, repede, îl ia între labele de dinainte, îl strânge, de drag ce-i, îl răsuțește în aer și-l lasă amestecat pe podele. Și-l privește, gândind: „Cașcaval ți-a trebuit? Poftim cașcaval! Doamne! Ce bun o să-mi pară mie după ce te-oi crânțâni.“ Dar mai întâi să se mai joace puțin cu dânsul.

Îl pune pe picioare, îl lasă să se dezmeticească, să-n cer ce să fugă și iar vrea să-l prindă în cleștele lăvicerului. Dar ce s-aude? Un dupăit grăbit pe sală. Vai, e Corbici, câinele! Nu-i vreme de pierdut! Din două sărituri motanul e în ochița sobei, iar șoarecile, mirat că scapă, zăpăcit, cum poate, o șterge în gaura lui. Corbici vine, nebun ca-ntotdeauna. În mijlocul odăii se oprește, adulmecă lacom mirosul de cașcaval, apoi, zărind motanul, se repede și latră cu înverșunare. Ar sări în ochiță, dar e prea sus. Se sprijină pe labele de dinainte, tremură, cască, de neliniștit ce-i, mârâie și latră. Apoi tace și, cu ochii tintiți la motan, așteaptă să se scoboare. Numai uneori întoarce capul spre polița de un de brânza parcă-l

ademenește. Și astfel, câteșitrei dușmanii: șoarecele în gaură, motanul în ocnită și câinele în mijlocul odăii se pândesc munciți de același gând.

Dar pași apăsați cutremură sala. Ce! Stăpânul! Repede atunci: motanul se înghesuiește și mai în fund, iar câinele o șterge supt divan; numai șoarecele, mic cum era, rămâne la locul lui. Stăpânul intră; obosit de muncă, își aruncă pălăria pe un scaun, apoi, mirosind, i se face foame; se-n dreaptă spre poliță, ia felia de cașcaval, taie o bucată de pâine și, mușcând când dintr-una când dintr-alta, mănâncă din plin, cu poftă.

Și din trei părți, trei perechi de ochi îl urmăresc cu pizmă.

GRIVEI

E bătrân. Înțelege că-i bătrân, că-i netrebnic, că cele câteva zile ce i-au mai rămas sunt o povară pe capul tuturor. De când s-a și îmbolnăvit nu-l mai strigă nimeni, nu-l mai mângâie nici o mână, nu se mai întoarce spre el nici o pereche de ochi. A slujit cu credință. Douăzeci de ani, vară și iarnă, în curtea aceasta a trăit, și-a păzit-o. În nopțile de toamnă, cu ploile repezi și pătrunzătoare, în nopțile de iarnă, cu vifornitele năprasnice, el nu stătea în cușca lui; su flând cu greu, încordându-și mușchii, căci era vânos, tăia troianul, cutreiera toate colțurile grădinii, și, lătrând, dădea de știre că nu e chip să te poți apropia de casa stăpânului... Dar în seara aceea, când prinsese de pulpa piciorului pe hoțul care furase mere din pomul de lângă gard! Ani de-a rândul simțise durerile loviturii de ciomag pe care i-o dă duse atunci în creștetul capului. Și altă dată... Dar câte nu făcuse, câte nu suferise Grivei, dulăul credincios al curții!

Însă vremea trece, viața cu ea. Ș-acuma îmbătrânise! Nu se mai putea duce nici până la ușa bucătăriei, să capete un ciolan, să-l lingă. Rămânea uneori zile întregi fără să în ghită nimic, fiindcă nu se putea mișca. Și-acum, în urmă, avea niște dureri grozave. Urla. Și mai ales noaptea, când nu avea cu ce să se mai ia, când nu mai vedea pe ceilalți câni, când rămânea singur, numai el și suferința lui – mai ales nopțile îl chinuia boala. Și urla. Mai întâi gemea, înăbușit, cu gura închisă, cu limba zbârcită, gemea adânc, ca și cum i se desfăcea inima din piept. Apoi îl apucau fiorii; spasmurile îi descleștau fălcile și gemetele îi ieșeau mai tari, mai ascuțite. Apoi plângea, plângea cum plâng oamenii, cu lacrimi fierbinți, care îi lunecau pe bot, și parcă-l ardeau. Și-n urmă, înnebunit de durere, nu mai putea răbda, în urmă urla, urla groaznic, din toată puterea măruntaielor lui, cu toată încordarea glasului, urla înspăimântător, de răsuna până în depărtări, de unde-i răspundea ecoul ca un alt câine care îi plângea de milă. Și dimineața, când zorii zilei mijeau, adormea, sleit, pe culcușul lui de paie.

Și toți ai casei care treceau pe lângă el îl blestemau. Toți. Urletele lui le tulbura liniștea nopții, le curma somnul și-i făcea să tresară speriați, în pat. Iar unii credeau că prevestește ceva rău, că prevestește moartea cuiva. El îi auzea vorbind, îi auzea și-i înțelegea. Cu ochii blânzi, șterși de boală, îi urmărea până ce se făceau nevăzuți.

Înțelegea și aștepta să-i vie ceasul.

Într-o dimineață și-a zărit stăpânul de departe, venind spre el, cu mâinile la spate, ținând ceva ce sclipi la o întorsătură, în bătaia soarelui. Pentru el venea. Atunci, în sufletul lui parcă a-ncercat nu o durere, ci o jale, o jale grozavă, o jale adâncă pentru stăpânul pe care-l văzuse copil, cu care se jucase, cu care mersese pe câmp, la picioarele căruia se culcase de atâtea ori să primească, supus, vergile ce i se cuveau. Și jalea aceasta parcă-i dădu puteri; se sculă și, scheunând, plângând, se târî către stăpânul lui, se târî și, când ajunsese, îi linse picioarele ca și cum și-ar fi luat rămas bun. Apoi închise ochii și,

încolătăcit, așteptă. Așteptă mult. I se făcuse milă stăpânului?... Bubuitura nu curmă liniștea ogrăzii.

Și astăzi simți că nu mai are mult. Și parcă-i părea rău să închidă ochii în curtea în care trăise, în mijlocul lucrurilor de care n-ar fi vrut niciodată să se despartă, supt privirile care nu se mai îndreptau spre el prietenoase. Și, deodată, o groază, o frică de locul acela în care suferise atâta îl cuprinse. Își adună toate puterile, apoi ca și cum cineva l-ar fi gonit din urmă, se depărtă cât putu mai repede, ieși din curte și o luă pe drum, înspre pădure. Când ajunse în mar ginea ei, intră în cel dintâi stufiș și, acolo, între crengile care îi ascundeau vederea, își făcu culcușul. Și așteptă. Spre seară un fior îi zvârcoli trupul, apoi altul. Și-ncă unul – cel de pe urmă. Și-n clipa în care-și dete sufletul se ridi că pe picioarele de dinainte, și, cu capul întors spre curte, urlă, ca și cum și-ar fi luat un rămas bun.

Și urlletului lui, scurt, de moarte, îi răspunse ecoul, pentru cea din urmă oară, ca un alt câine care-l chema din depărtări.

CĂLĂTOARE!...

E călătoare! A ieșit din mușuroi furnica, și-a pornit, cum face în fiecare dimineață, a pornit să vadă lumea... Ea știa că ochii duc și mintea înapoi; că văzând multe, știi destule, și ai de unde da și la alții. Și ce fericire să călătorești, dimineața, în revărsatul zorilor, când iarba e proas pă tă supt rouă, aerul jilav de răcoare, și când, pe cer, se prelinge lumina ca o undă de aur. Și-apoi dimineața privești altfel lumea, altfel o judeci; gândurile nu-ți sunt spul berate, ci se limpezesc, ticnite, din prisos. De aceea furnica se scoală cu noaptea în cap și pornește la drum.

În dimineața aceasta, a luat-o spre răsărit. Încântată de frumusețea soarelui, care se prevestea prin mănunchiurile lui de raze, totuși avu puterea să se gândească, drumeța, că, privind și minunându-se numai, nu câștiga nimic. De aceea, îndată ce dădu, prin miriște, de cizma unui vânător, își și puse în gând să cerceteze, să cunoască mai bine făptura omenească, în apucăturile ei. Îndrăzneală și destoi nică, se ridică pe călcâiul pe care câteva fire de nisip se prin seseră, apoi, cu iscusință, o luă încet, pe cusătura ca rambu lui, în sus. Călătorea își dete toată silința să se urce mai re pede pe cizmă, căci vederea ei îi amintea, cu groază, priveliștea pe care cizma unui alt vânător i-o dăduse într-o zi: trei tovarășe din furnicar strivite, dintr-o dată, supt tal pa grea a omului. „Ciudat – gândi furnica în sine – s-ar zice că numai pentru ca să facă rău își învelesc oamenii picioarele în pielea groasă a încălțămintelor.“ Și tot gândind astfel, furnica ajunse la pânza îmbâcsită de praf a pantalonilor vânătorului. Îi sui și pe aceștia, în zigzag, și când dădu de cel dintâi buzunar al surtucului, se opri. Să se scoboare, să nu se scoboare-n el? Din cele ce învățase dintr-atâtea că lătorii, și de la alții, știa că pe oameni, mai ales, cu greu îi poți cunoaște pe dinafară. Iar în buzunarul unui om, îi povestise o bunică a ei, că picase odată peste un pumn de ouă furate dintr-un furnicar; bunica dăduse de veste nu mai decât, întreg neamul furnicesc venise, și, în vre me ce drumețul dormea în iarbă, cât ai clipi, cărăbăniară toate ouă le, ca pe-o pradă de război. Așa, furnica își luă inima în dinți, și, ușoară, se scoborî în buzunar. Scotoci încolo și-n coace; într-un colț dădu peste câțiva bani de aramă. Îi pipăi, îi mirosi – întrebuințare nu le putu găsi! „Ce-o fi făcând oamenii cu lucruri care, după cât se vede, nu le aduc nici un folos?“ judecă ea. Porni mai departe. Mai în sus, alt buzunar. Hai și-acolo! De-abia se coborî însă, și, repe de, căută să fugă înapoi. Buzunarul, îmbâcsit cu foi de tutun, o amețise. „Iată ce fel de buruieni știu culege oamenii!“ își zise, dezgustată, furnica. N-avea noroc! O luă mai sus; se urcă până după gâtul vânătorului. Acesta ridică toc mai atunci mâna. Ispititoare, veni, sprintenă, pe mânecă, până lângă pumnul încleștat pe gâtul unei puști. Și cum căta ce anume vrea să facă omul cu lucrul cela ce-l ținea în mâ ni, cât ai clipi, prinse drept înainte zborul unei prepe li țe. În vremea aceasta o bubuitură groaznică răsună, și-un nor de fum învălui furnica în ceață, în mirosul lui pipărat și acru. Vânătorul alergă, și, mai dincolo, ridică prepelița moartă și-o puse în tolbă. Furnica, îngrozită, o luă la fugă pe mânecă în sus, apoi, de cealaltă parte pe care se urcase, se scoborî pe haină. Ca să ajungă jos trebuia să treacă peste

tolbă. Pași iute peste geanta de la șoldul vânătorului, și, la marginea ei, îi mai veni sufletul la loc. Toc mai atunci ochii furnicii zăriră o bucășică de pâine ce rămăsese prinsă în rețea. Oricât era de grăbită, lucrul găsit știa că nu se lasă-n drum; mai ales merindele: „Bine că m-am ales mă car cu ceva“, își spuse în gând, și se grăbi să culea gă fără mi tura. Dar cum o apucă, îndată o și lăsă la loc: fără mitura era udă de sângele paserii. „Brrr! Va să zică ăsta e omul!“ gândi furnica; și repede-repede-repede, o luă pe cizmă în jos. Se scoborî pe-un fir de iarbă și își scăldă, cu mulțumire, trupul într-o picătură de rouă.

MUSCULIȚA

În odaie e tăcere. Prin fereastra deschisă soarele scoate sclipiri din sticlăria de pe poliți. În fața iconostasului clipocește candela. Pe masa din mijloc, stă deschis, uitat acolo de către copiii sfinției-sale, un ceaslov vechi, scorjot și unsuros. O musculiță, cât o gămălie, strălucitoare ca un licurici, intră bâzâind să caute ceva dulce de gustat. Zboară încolo și-ncoace. Se uită prin strachini, se așează pe marginea unui pahar, se plimbă pe la icoane, ca și cum s-ar în china, ba intră până și-n potcapul cel nou, pe care plodurile îl așezaseră pe pat cu fundul în jos și-l prefăcuseră într-un cuiabar de ouă roșii – căci e Paștele. Nimic...

În sfârșit dă Dumnezeu și ajunge și la măsuță, drept deasupra ceaslovului. Se lasă ușoară, zbârnâind mulțumită, pe foaia unsuroasă, pe ale cărei colțuri de sus picăturile de ceară stau ca niște peceți. E doar obișnuită cu cărțile bisericești; nu o dată ieșise sătulă din biserică de peste drum. E atâta hrană pe foile îngroșate parcă de urmele degetelor tăvălite prin grâul dulce al colivelor. Iar aici, pe o margine, a dat tocmai peste ce căuta: o pată, zaharisită proaspăt, arăta că degețelul ce-și lăsase urma avusese grija să se înmoaie dintru-ntâi în dulceață. Musculița se pune pe ospătat; prăpădenie de lacomă ce-i! Numai din când în când prinde, cu ochișorul, roșul slovei mari din susul foii, un S frumos, încondeiat cu măiestrie, ca și cum ar fi fost țesut la începutul rândului: „*Slavă ție*“. Atunci își aduse aminte cum necăjise mai zilele trecute, la o leturghie, pe-un das căl, căruia îi rămăsese pe barbă, lângă buze, un fir de grâu uns cu miere. Până ce n-a gustat din miere nu s-a lăsat; dar bietului om i-a ieșit sufletul alungând-o.

Acum s-a săturat; se suie binișor până-n mijlocul slovei roșii care o atrage. Își scutură aripioarele, își întinde picioru șele de dinapoi, și le freacă unul de altul, ca și cum ar ascuți două cuțite; apoi, leneșă, ațipește.

În clipa aceasta ușa se deschide dintr-o dată. Sfinția-sa, popa Gheorghe, intră supărat, aprins la față, răsuflând din greu. A făcut slujba la biserică, pe urmă s-a abătut pe la Petru bacalul, așa în treacăt, a luat un pelinaș, și s-a întors acasă. Și poftim ce găsește: preoteasa nicăieri – dusă prin vecini; copiii la hoinărit, după ce spărseseră mai întâi toate învelitorile gavanoaselor cu dulceți, de pe fereastra din sală.

– Poftim!... ei poftim! strigă părintele înfuriat. Apoi își a runcă ochii pe masă și se supără și mai rău:

– Până și cărțile mi le-au vrăfuit!

Repede, cu o mișcare iute, sfinția-sa închide ceaslovul, și-l aruncă, la loc, în dulap.

Iar în mijlocul slovei roșii, musculița, strivită, se făcu una cu hârtia, tocmai în clipa când, mai adormită, izbutise să-și statornicească în căpușorul ei un gând: „Ce bine e să trăiești și să mori sătulă!“

GÂNDĂCELUL

Cum venise pe lume nici el nu-și dădea seama. S-a trezit ca dintr-un somn și parcă era de când pământul. Nu simțise nici durere, nici bucurie. Și mult își muncise gândul: cum răsărise, și-al cui era? Mic cât un fir de linte, mișca piciorușele fragede și ocoala, pe de margini, frunzișoara care-l adăpostise. Într-o zi încercă o pornire lăuntrică: ieși de supt umbra răcoroasă și dădu buzna afară, în ploaia de lumină. Atunci rămase pe loc, orbit de atâta strălucire. Încetul cu încetul îi veni inima la loc, și îndrăzni: deschise ochișorii mai mult, mai tare, mai mari, îi deschise în sfârșit bine-bine și privi în sus. Se făcuse parcă mai mititel decât fusese. Cu câtă strălucire, ce adânc și albastru se dezvelea cerul! Și ce minune! Cu ochișorii lui cât niște fire de colb, îl cuprindea întreg. Și ce întunecime, câtă umezeală suptfrunzișoara lui. Ce căutase dânsul acolo? Iar din mijlocul tăriei albastre, un bulgăre de aur aprins arunca văpăi.

Tresări. Era el altul? Piciorușele nu mai erau ale lui de scânteiau așa? Și mai era îmbrăcat în aur! Căci și trupușorul lui, pe care și-l vedea pentru întâia oară, scânteia. Nu cum va era o fărâmiță căzută, de acolo, de sus, o fărâmiță de lumină închegată, rătăcită pe pământ? Și, ca o adeverire, pe țărâna neagră trupul arunca o lumină dulce. Ce se mai întreba! Fără îndoială de acolo căzuse, acolo trebuia să se întoarcă. Dar ce depărtare! Și cum să ajungă? Privi în sus; și atunci, deasupra căpușorului, zări lugerul unui crin ce se ridica așa de înalt, că parcă floarea din vârf deschi dea paharul chiar dedesuptul bulgărului de aur să-i culeagă razele.

În mintea lui își înjgheabă planul. Să se suie pe luger în sus, să meargă, să meargă și să meargă, până în vârf; și de acolo, la bulgărul de aur, din care credea că se desfăcuse: o săritură – sau o vedea el ce-o face.

Atunci se mișcă din nou, și, după ce trecu peste un grăunte de piatră cât un munte, și scoborî dincolo, se trezi la rădăcina crinului. Se odihni o clipă, apoi, la drum, băiete! Mai întâi se rostogoli de pe tulpina lucie de câteva ori în țărână. Văzând asta, se ridică pe piciorușele de dinapoi, și, fără să știe pentru ce, cu cele dinainte își făcu, moșnegește, cruce. Pe urmă încercă din nou, și văzu că poate. Luciu i se păruse lugerul crinului, și când colo avea atâtea adânci tu ri, atâtea ridicături: văi, dealuri. Dar ce mireasmă se revărsa de sus!...

Și-a mers voinicul, a mers. Mult să fi mers. Se uită în jos și-l prinse amețeala. Privi în sus și se cutremură. Ce – nu făcuse nici un sfert din sfertul drumului?! Puterile îi cam slăbiseră, dar nu se lăsa. Încă vreo câțiva pași, și ici, dea supra, parcă se întruchipa o frunzișoară lătăreață, ca o prispă. Acolo o să se odihnească. Și iar purcese la drum; și umblă, și umblă, băiete; și de-abia ajunsese. Iar când a poșit, ud de sudoare, că părea o picătură de rouă, bulgărele de aur scăpătase de amiază. Și voinicul privi iar în sus. Privea în sus și nu-și credea ochilor: zile, săptămâni, luni, avea de umblat. Și cât era de hotărât și de vânjos drumetuț, nu-și putu opri un oftat:

„Uf! Că mult mai am de suit, doamne!“

MAI SUS!

S-a trezit ciocârlia în chemarea prepeliței: „Pitpalac!”

Cerul abia se rumenise; picăturile de rouă încă nu se prefăcuseră în mărgăritare; luceafărul tot făcea din ochi pământului.

Dar peste puțin deodată adâncul scăpără. Cea dintâi rază străpunse văzduhul și se topi în ochiul ciocârliei. Niciodată darul acesta, trimis de către soare, nu umpluse sufletul păsării de o mare fericire. Căci și fericirea nu-și alege totdeauna clipa nimerită în care să-și verse prinosul.

Scuturându-și penele, un tril de mulțumire izvorî din gușa ciocârliei. Apoi se dezlipi de țărână și, pâlپând din aripi, se înălță.

Aerul parcă se rumenise. Oglinda cerului poleia pământul. Încă o bătaie de aripi.

Mai sus!

Slab de tot i se părea ciocârliei că mai aude glasul pitpalacei. Înota în valuri străvezii; plutind pe ele, dădu drumul ciripitului ei gădilător ca al unei grindine de mărgăritare.

Dar raza care i se topise în ochi o chema la ea, în înalt. În cântecul ei, pasărea îi spunea că vine. Încă o lovire de aripi, și-ncă una.

Mai sus!

Îmbătată, pasărea se asculta singură; pentru ea și pentru soare cânta.

I se părea că tremurările cântecului ei umpleau bolta cerului. Vroia să se simtă singură, dezlipită de țărâna pământului, – ea și raza, în singurătatea amețitoare a înălțimilor...

Își avântă din ce în ce cântecul; își încordează mai tare puterile. Dar trupul greu parcă-i înlănțuie glasul, i-l ține închis ca într-o colivie. Ar vrea să se simtă dezrobotă, ușoară ca aerul, străvezie ca el.

Mai sus! Mai sus!

Și trupul mereu o trage înapoi către pământ, și raza mereu o cheamă către înălțimi.

Într-un avânt își pune cea din urmă putere și, deodată, se simte, în sfârșit, slobodă, desfăcută de greutatea netrebnică a cărnii.

Și-n vreme ce, smulgându-se, nebun de fericire, glasul se-nalță singur, tremurător și dumnezeiesc de dulce, în înalt, trupul cade ca un bulgăre de țărână spre pământ.

CÂNTĂREȚUL

E de neam! Între toate lighioanele lumii, gândește el, nu era alta care să aibă strămoși mai aleși și mai de viață. Pământul era o nimica toată, un boț de humă ce orbecăia făr' de nici un căpătâi, prin văzduh, când neamul lor greieresc își ridica osanele lui însuși, supt frunzele uriașe din care astăzi nici măcar urme n-au rămas. Ei biruiseră vremea – dăi nuiiau stăpâni în lung și-n lat, ca și pe atunci. Chiar un străbunic al lui, cu mii de ani înainte, fusese cântăreț în cuptorul brutăriei lui Por-împărat. Și astea nu erau vorbe de ici de colo; ci le povesteau bătrânii în toate mințile lor, și ei, firește, de la alți bătrâni pricepuți le auziseră. Căci doar așa rămân poveștile pe lume.

Toate gândurile acestea năvăliseră greierului în cap într-o seară, când nu putea ațipi din pricina unei priveghetori care-i împuiase capul cu cântecele ei, de sus, din copacul supt care dânsul se odihnea. „Mă rog, n-aș putea-o vedea și eu pe dihania asta? Ce neam așa de obraznic să fie?“ se întreba greierul. Și cum numai de întrebare se putea întreba singur, ca să afle și-un răspuns, își puse în minte să isco deas că pe o lăcustă, deși numai la gândul că avea să vorbească unei obrăznicături, care îndrăznise să se întrecă din sărit cu el, îl apucau furiile. O căută totuși și n-o găsi. „Firește – gândi greierul – lăcustă și să stea acasă – dracul a mai văzut!“ Și cum luna se ascunsese într-un nor, rugă pe un licurici să-i lumineze calea. Și, așa, se întoarse.

Toată noptica nu închise ochii. Privighetoarea își făcuse de cap. Îl mai mângâie însă pe greier iubirea și laudele care o mulțime de maica-domnului – gângăniile cele roșii stropite cu negru – i-o arătau. Lasă că-l căinau că nu putuse dormi, dar din semnele lor, greierul înțelese că și ele erau mirate de îndrăzneala unei paseri venetice, care turbura liniștea băștinașilor de neam. Greierului i se umfla inima în piept de mândrie, și, în zori de zi, li se închină cu plecăciune, poftindu-le, în juru-i, să-l asculte. Și, cu toată oboseala, greierul le cântă, în cinstea lor, un imn al dimineții. Iar vacile-domnului îl rugau să nu mai contenească, fiindcă ele altceva n-aveau de făcut decât să-l asculte.

Și le-a cântat greierul până ce soarele s-a ridicat de câteva sulii pe cer. Iar încălzindu-se grozav, cântărețul se rugă de iertare, să ațipească puțin. Și se adăpostii supt frunza unei rochița-rândunicii. Iar vacile-domnului se sfătuiră, se ridicară pe firicelele de iarbă dimprejurul culcușului cinstitului cântăreț și, legănându-se ușor, începură să-i facă vânt, să doarmă în răcoare, cum se și cuvenea unui mân drucrai ce era.

SĂRĂCUȚUL!...

S-a iscat un vârtej ca din senin. S-a înșurubat în pământ, apoi a pornit-o, tehui, peste câmp, curți și livezi, luând cu el tot ce găsea mai ușor în cale. Și dacă de pe jos fura flori, pene și hârtii, de pe-o ramură luă un cărăbuș, un cărăbuș mititel, castaniu, cu aripele fragede, cu ochișorii ca două neghinițe. Cărăbuș de primăvară. Când l-a luat vârtejul pe sus, și-a strâns și el piciorușele, și-a văzut că poate zbura și fără să dea din aripi.

Vârtejul și-a făcut gustul, și-n mijlocul unui drum de țară, lângă o curte, s-a înțepenit o clipă ca un sfredel, apoi s-a topit deodată, lăsând tot ce luase baltă la pământ. Iar cărăbușul căzu pe-o bucățică de hârtie albă, și rămase acolo, amețit. Când s-a trezit, privi împrejur: un drum prăfuit. Și din capătul drumului, țanțoș, cu pieptul în platoșă, cu pintenii arcuiți, venea un cucoș. „Îi! Scap de unul și dau peste altul – își zise cărăbușul – asta mă-nghite!“ Cucoșul s-a apropiat, s-a uitat cu un ochi la cărăbuș și-a trecut mândru înainte. „Am scăpat!“ gândi cu bucurie cărăbușul și se în toarse să privească după cucoș. Atunci încremeni de spaimă. Din celălalt capăt al drumului sosea un curcan. Că răbușul se făcu mai mic decât era, ținându-și sufletul: „Acuma chiar c-am pățit-o!“ Când ajunse curcanul în dreptul cucoșului, se înroti, își roși mărgelile și își dădu ca pul pe spate; iar cucoșul scoase pieptul și mai în afară, se înălță în picioare, și forfecă aripele de câteva ori în pământ: își dădeau binețe. Cucoșul s-a dus, curcanul se feri parcă să nu calce cărăbușul, când îl ajunse, și acesta, bietul, răsuflă: „Bine c-am avut noroc!“ Dar deodată, de după gard, sări, mare, cu coada rotundă cât soarele la răsărit, un păun. Pasărea se legănă o clipă, apoi își strânse coada și zbură în drum. „De asta nu mai scap!“ crezu cărăbușul. Păunul s-a apropiat, l-a răsturnat cu ciocul pe spate, apoi iar l-a întors cum îl găsisese, și, lăsându-l, își văzu de drum. Cărăbușului nu-i venea să-și creadă ochilor că mai e în viață. Dar uite: colo e drumul, supt el hârtia, pe dreapta gardul – trăiește. Ia să zboare acuma, cât putea mai repede, de-acolo, pe vreo creangă de copac. Să-și încerce aripele. Și le desfăcu. În clipa aceea un pui de sturz, mai mărișor ceva decât o nucă, zbură spre el. „Ei! De așa paseri mici, mai de seama mea, mi-i drag și mie“, gândi cărăbușul, pregătindu-se chiar să dea sturzului ziua bună. Dar sturzul se lăsă lângă bucățica de hârtie, deschise pliscul, apucă, cu lăcomie, cărăbușul, și: hap! hap! – mai să se înece, îl înghiți.

Sărăcuțul cărăbuș!

De pe gard, o vrăbie, care văzuse multe în viața ei, își așe zase puișorii în rând, să privească, de cum zărise cărăbușul jos. Și acum își lua zborul într-alt loc, strigându-și după dânsa odraslele care duceau în minte o învățătură mai mult.

ÎN CURTEA MEA

Curtea mea e la țară, pe malul unei ape. De jur împrejurul curții se încinge un gard de cătină, iar pe cătina în care vrăbiile stau împănate ca albinele în roi, se țese, de cu primăvară până-n toamnă, tulpina de rochița-rândunicii. Pe de margini, din loc în loc, ca la o azvârlitură de piatră unul de altul, se înalță plopi bătrâni, fuse uriașe, pe care se dea până vântul; pe vârfurile lor țin acoperământul – cerul. Tufe de pomușoară și de agrișe dau, înăuntrul curții, adăpost paserilor mele.

Căci am paseri multe și felurite. De ici, din portița încununată cu iederă, hai să le privim. Ai auzit cucurigu? Răsare soarele. Cucoșul acela negru e ceasornicul curții mele. Iată-l pe culme, țațoș, cu pintenii arcuiți, cu platoșa pe ne lor oțelii, gata ca de luptă. Parcă vrea să-și arate bărbăția câr dului celui de claponi, din fața lui – găini care nu se ouă – ale căror pene lungi și moi îi prefac într-un fel de săl cii plângătoare printre paseri.

A, uite-o; harnica ogrăzii! Repede-repede, sfârâindu-i piciorușele în ghetele galbene pe nisip, de iute ce aleargă, cu bonețica albă tivită cu arnici, de gospodină, pe cap, cu cercelușii de mărgean la ureche, strânsă în fusta ei cu picățele, bibilica – picherea – aleargă dintr-un colț într-altul, să puie toate la locul lor. Numai să-i auzi gurița când vreo leneșe se întrece mai mult cu dedeochiul somnului.

Albe, linse, sau zburlite ca de vânt, legănându-se, sâsâind, îndemnând la tăcere – le vezi? cârdul de găște se înșiră, una după alta, ca și când cea din capăt ar fi înghițit un mosor de sfoară al cărei capăt l-ar fi hăpăit, pe rând, toate celelalte.

Dincolo, lângă teuca de apă, sunt rațele; parcă-s totdea una văduve, așa-s de hursuze. Mișcând mereu din ciotul cozii, la dreapta și la stânga, ca și când dânsa le-ar îndemna și îndrepta trupul încotro s-apuce, știi numai să-și desfacă lopățelile pliscului, să se lincerească-n apă.

Dar bate soarele tare. Pune-ți mâna la ochi, să poți privi mai bine.

Colo, supt tufișul cela de agrișe, sunt cloștele. Înfoiate, gata să sară în capul oricui s-ar apropia, ele scurmă mereu, ca și când ar căuta o comoară. Își hrănesc puișorii. Gâgâlicii – boțuri de aur, cu două picături de rubin drept ochi. Uite-i cum se frământă, cum se strâng roi și se desfac pe urmă, cum se ciupesc de la un viermișor. Unul a sărit pe spatele mamei, și, cu piciorușele lui subțiri și fragede ca paiul, i se cocoată după gât. De acolo urmărește cu ochișorii lui vioi ce fac ceilalți: prinde clipa, sare, și apucă viermișorul. Apoi, fugind supt aripa caldă și ocrotitoare a cloștei, ospătează. Ceilalți rămân locului prostiți, sărăcuții, până ce zăresc o altă pradă.

Dar ce-i? Găinele se strâng să privească iscoditoare. Doi cucoși tineri s-au apucat la luptă. Penele zbor ca luate de vânt. Stai puțin și-o să vezi! Grămăticul curții mele e doar curcanul! Iată-l: i-a și zărit. Uite-l cum se repede, cum se pune mijlocitor între ei, cum îi desparte; pe cel mai vaj nic îl ciupește și-l urmărește până în celălalt colț al curții. Iar dacă a făcut pace, e și dreptul lui: se înroșește, își atârnă

șiragurile de hurmuz și mărgelile la gât, și, ca un drept judecător ce este, primește închinăciunile tuturor.

Numai fantele, craiul curții mele – privește-l, nici nu vrea să se uite la el. Tot necazul lui e că grămăticul își poate înroți la fel coada.

Auzi un lătrat? E Dudaș – Dudașache, dulăul, păzitorul. Acuma cercetează gardul dacă n-are vreo gaură prin care să se poată strecura lighioanele înăuntrul curții. Când găsește o deschizătură se oprește și latră – dă de veste.

Aha! Vezi? S-au oprit toate paserile, cu capul întors spre cer. Gâgâlicii de aur au năvălit supt aripele cloștilor, să se ascundă. O săgeată străbate prin aer. E un vultan. N-a vea nici o grijă! Grămăticul l-a zărit cel dintâi. Și-a strâns mugurul nasului, și-a scos gușa în afară și-l urmărește cu ochii, să sară. Gluguind, parcă-i zice: „Poftim dacă-ți dămâna!“ Dar vultanul e priceput; știe cu cine are de-a face. Un ocol, și se șterge prin zare, să caute aiurea o pradă mai puțin păzită.

Și-n urma lui paserile își văd de hrană, gâgâlicii răsar iarăși la lumină, și liniștea și pacea se lasă peste curtea mea.

Hai, de ne-om duce și noi!

CIOC! CIOC! CIOC!

Și paserile se-nțeleg între ele. Dumneavoastră poate nu mă veți crede. Atâta pagubă! Dar eu știu multe asupra lucrului ăstuia de la gaița mea, de la gaița mea care, fiindcă am învățat-o să vorbească omenește, mi-a descoperit câteva taine ale graiului păsăresc. D-ta, spre pildă, auzi ciripind o rândunică, crezi că i-a venit, așa, un gust, să facă gă lăgie, în vreme ce dânsa dă povețe puișorilor ei: „Nu ieșiți la marginea cuibului!“ „Nu strigați când nu sunt eu cu voi!“ „Tst! pisica!“ O vrabie ciripește pe gard. D-tale puțin îți pasă. Și ei, biata! i-a sărit inima din loc: „Uliul!“ În noaptea cu lună asculți privighetoarea – te încântă; a jungi să crezi că pentru tine își varsă în gâlgâiri ploaia de mărgăritare. Nici nu bănuiești că și plânge numai dragostea ei.

Așa, mulțumită gaiței mele, am ascultat, dăunăzi, o con vorbire între un măcăleandru și-un scatiu. Să v-o spun:

„Cioc! cioc! cioc!“ se aude de departe. Măcăleandru zice:

– E ciocănitorea!

– Ciocănitorea – răspunse scatiul – ce-o fi ciocănind mereu?

– Caută veverița, îl deslușește măcăleandru.

– Veverița? De ce?

– Urâți îmi sunteți voi, scatii, că nu știți nimic. Nu-i cunoști povestea? Să ți-o spun!

(Mărturisesc că vreo câteva ciripituri nu le-am înțeles, dar le-am ținut însă minte. Acasă i le-am spus gaiței, și gaița mi le-a tălmăcit. Așa, vă pot spune, întocmai, după zisele măcăleandrului, povestea ciocănitorei:)

... – Demult, m-ascuți, scatiule? începe măcăleandru, demult tare, la-nceput, pe când oamenii erau puțini de tot, și poamele și mai puține, veverița a dat într-o bună zi peste un pom ciudat, cu roada rotundă, tare, dar cu miezul dulce și gustos. Dăduse, frate, peste alun. I-au plăcut alunele și, vezi, fiindcă prevăzătoare, să nu mai pățească cum o pățise când rosesă o iarnă întreagă coaja copacilor, să se hrăneasă că, ce i-a venit în gând? Să strângă alun. Și și-a umplut scorbura de cu toamnă. Tocmai se bucura că dăduse norocul peste dânsa, făcea planuri mari, să nu se miște toată iarna din căsuța ei, nici cu vârful botului să nu miroase vi fornița când, într-o bună dimineață, se zgârie la un picior într-o coajă. Caută – coaja de alună? De unde? Că ea nici nu se atinsese încă de merindele strânse. Cercetează: un sfert de alună mâncată! S-a mâhnit veverița, dar s-a și mâniat. S-a pus la pândă să prindă pe hoț. S-a ghemuit înfundul scorburii, una cu copacul, și-a așteptat. Ce era? Ciocănitorea, cum o vezi: sai ici, vâra-te coala, dă de scorbura, în scorbura de alună, și, cum e iscusită, a înțeles ea că-n alună trebuie să fie ceva. Plisc are, slavă domnului! Craț! iacă și miezul. Bun! Craț-craț-craț, s-a pus pe mâncat. Din ziua aceea venea în fiecă amiază să-și ia prânzul. În dimineața când o pândea veverița, a sosit tot așa zglobie, dar de-abia intră în scorbura că veverița se repezi. Ciocănitorea vroi s-o zbughească afară, dar

veverița o prinse de coadă! Dă-i în sus, dă-i în jos, lasă coada, ca șopârla, în laba veveriței, și pe ici și pe acolo drumul. Mai târziu, când i-a venit inima la loc, și s-a văzut fără coadă, s-a întors la veveriță să se roage de dânsa. N-a mai intrat în scorbura, și, smerită, a bătut cu ciocul: Cioc! cioc! cioc! Dar veverița își muștase culcușul. De atunci mereu ciocănește la fiecare copac, dar nici că dă de răspuns...

– Zi, de atunci – întrebă scatiul – n-are ciocănitorea coadă?...

– Vezi bine... Ssst! Uite-o...

Mă uit și eu. O fulgerare roșie străbate luminișul. Ciocănitorea se cațără cu ghearele de trunchiul unui mesteacăn și-l ciocănește de jos până sus. Apoi trece la alt copac și la altul. Fagul sună mai tare, frasinul mai înăbușit. Un stejar găunos răsună ca un hârb. Și ciocănașul bate mereu, se duce, se șterge din ochii mei. De-abia se mai aude, de parte:

Cioc! cioc! cioc!

Scatiul piruie iar:

– Știi una, frate măcăleandre? Eu cred că tot ce mi-ai spus sunt numai niște vorbe. Ea ciocănește fiindcă sughe din mustul copacilor – i-o fi plăcând hrana asta.

Măcăleandru se supără:

– Se cunoaște că ești pasăre neisprăvită. S-o fi hrănind ea cu mustul copacilor, dar ce și-o fi zis:

„Dacă mi-i dat să ciocănesc mereu, cel puțin să trag din asta un folos, să mă hrănesc!“

– Așa-i! Încheie scatiul.

Acestea le-am auzit mai dăunăzi povestite de către un măcăleandru unui scatiu. Un lucru însă: dacă veniți cineva pe la mine, să nu spuneți cumva gaiței mele cele ce v-am destăinuit. Mă asurzește cu ocările. Vă rog!

ÎN FEL DE FEL DE FETE...

Gaița mea e foc. V-am destăinuit pățania ciocănitorei și de-atunci și-a pierdut încrederea în mine. O săptămână întreagă am rugat-o până să-și țină cuvântul, să-mi spună cum au căpătat păsările penele lor așa de minunate la vedere. Ascultați ce-am vorbit cu gaița:

Eu: Pasăre dragă, îți făgăduiesc că de acum înainte n-o să mai spun altora nimic din ceea ce-mi vei împărtăși.

Gaița: Lasă că te cunosc. Așa mi-ai vorbit și rândul trecut și mi-ai pus ciocănitorea pe cap, de-mi amărăște zilele.

Eu: Gaiță dragă, mă jur...

Gaița: Jurămintele tale sunt ca fulgii mei de ușoare. Uite (își scoate un fulg cu ciocul și-l lasă să plutească în aer).

Eu: Gaiță dragă, crede-mă, jurămintele mele sunt ceva mai grele...

Gaița: Lasă! Lasă!... În sfârșit, o să-ți spun și povestea asta, și atâta tot...

Eu: Și lada-n pod!

Gaița: Așa. Ascultă. La-nceput toate păsările aveau penele de două feluri: albe și negre, ca ziua și ca noaptea. Decât că Dumnezeu se cam săturase să le vadă pe toate la fel. Și ce și-a zis: „Bine, dacă la trup sunt deosebite, de ce n-ar fi și la pene?” Atunci s-a uitat în sus, și-n jos, și-a hotărât îndată unui păun – păunul era alb, cânta mai frumos decât toate și era și pasărea lui de casă – a hotărât așadar unui păun să-și ia zborul în zorii zilei, prin înaltul cerului, să-și moaie penele în albastrul văzduhului și-n aurul răsăritului, apoi să se lase pe pământ, să-și poarte aripile prin verdele ierbii. După ce păunul a îndeplinit toate acestea, de-ți lua ochii cu strălucirea lui dacă-l priveai, Dumnezeu a poruncit unui vultur să adune toate zburătoarele cerului, și, după ce s-au strâns la un loc cu toatele, preasfântul le-a spus că vrea să le înfrumusețeze. Arătân du-le păunul, le zise să-și aleagă fiecare, de pe trupul lui, felul penei în care ar vrea să fie îmbrăcată. Și ca să-l vadă mai bine păsările pe păun, Dumnezeu îi porunci să-și rotească coada, și de atunci păunul căpătă darul acesta. Pă sările cerului însă, deprinse mereu cu albastru văzduhului, cu verdele ierbii și cu aurul soarelui, puține au ales penele acestea, și mai toate s-au bucurat de socoteala sticletelui. Vezi dumneata, mic și afurisit: „Doamne, zise el, dă-ne din toate câte ceva și lasă-ne să ne amestecăm noi cum ne-o tăia capul“. Dumnezeu a zâmbit și a încuviințat ca cele care vroiau să asculte de sticlete să facă după cum le-a sfătuit el. Tocmai atunci, hop!, și ciocănitorea, care în târ ziașe, c-un trandafir alb în cioc. Preaînaltul o chemă să o mustre că a rupt floarea, apoi porunci unui înger să-i aducă trandafirul să-l miroasă. Îngerul, când luă crenguța se împunse într-un spin și îndată îi ieși în vârful degetului o bobîță de sânge. Fiindcă din pricina trandafirului răsări cea dintâi picătură de sânge pe lume, Dumnezeu meni floarea să se facă roșie, cum se și făcu, iar pentru că prin

ciocănitore se întâmplase aceasta, Atotputernicul spuse îngerului să-și ștergă degetul de capul ei, să rămâie însemnată.

Ce să vezi, însă? Așa le-a luat ochii celorlalte păsări roșul ciocănitorei, că toate au năvolit la ea, să se atingă de dânsa, să capete și ele măcar cât de puțin din fața sângelui. Cel dintâi sticletele. Dar dintr-o picătură ce s-alegi? Pe urmă, și-au amestecat penele care cum le-a tăiat capul. Vrabia fiindcă era cald s-a scaldat îndată în țărână și s-a făcut ca dracul. Cioara, foarte înțeleaptă ce-a gândit: „Eu nu-s proastă, cu pana mea n-o să mă ia nimeni în seamă și-o să mă-nmulțesc în pace. Ia să rămân eu neagră cum sunt“. Și neagră a rămas. Tot astfel și corbul. Puține au avut înțelepciune să se roage de Dumnezeu să le facă cum o crede înnemărginita lui mărinimie. Așa preafântul și-a atins degetul de penele păunul și-a făcut: prigoria, gangurul, scatiul. Ba chiar și eu am întins aripile de mi-a pus albastru pe ele. Uite. Mărturisesc, cam puțin, însă și așa e bine că tot mi-a venit mintea cea de pe urmă. Dar cel mai folosit, îți închipui, a rămas păunul, că tot albastrul, aurul și verdele, disprețuit de celelalte păsări, i-au rămas lui. Iar el, de bucurie, și cum avea un glas minunat, s-a pus îndată să cânte, și cântă, și cântă, fără să ia seamă că Dumnezeu, obosit, vroia să ațipească puțin. De trei ori i-a poruncit Atotputernicul să tacă. El, de unde! Îi da înainte. Atunci, dintr-un tufiș, iată și privighetoarea! Privighetoarea pe vremea aceea, era cea mai leneșă pasăre: dormea și ziua și noaptea. Și fiindcă acuma se trecuse cu somnul, nimerise și ea la spartul târgului și alergă la preafântuleptul să-i schimbe și ei penele, că nu vroia să rămână așa cum o mângălise, acum, în grabă, vecina ei, vrabia, cu ce putuse lua și dânsa de pe aripi. Dumnezeu însă se supără foc de lenea privighetoarei și o lăsă așa, ba o și pedepsi să nu mai doarmă nici nopțile de acum înainte. Dar fiindcă privighetoarea zbură de umărul Atotputernicului, și se rugă, frumos, de iertare, și fiindcă îndurarea lui Dumnezeu nu cu noaște margini, i se făcu milă Ziditorului de păsărică. Însă nu-și mai putea lua cuvântul înapoi. Ce să facă? Tocmai atunci îi lovi auzul glasul păunului. Și ce se gândi Dumnezeu? Să treacă glasul păunului privighetorii: pentru pedeapsa mare care i-o dăduse se cuvenea, în schimb, și-un dar mare. Ba scăpa și de cântecul zăludului. Zis și făcut. De atunci privighetoarea cântă așa de frumos, iar păunul schiaună ca o mătă. Ia așa!“

După ce gaița sfârși, m-am gândit puțin, apoi iată ce i-am vorbit:

Eu: Ia ascultă, gaițo dragă, frumoasă poveste și mare minciună mi-ai înșirat.

Gaița: Dacă o crezi, cum o cred eu, ți-am spus un adevăr.

Eu: Așa-i! Dar adevărul e un adevăr când e pentru toți la fel.

Gaița: Și câte minciuni n-au fost multă vreme, pentru toți, adevăruri, adevărate.

Eu: Gaițo, umbli cu șiretenii. Adevărul numai noi, oamenii îl știm.

Gaița m-a privit, a întors capul, apoi a început să fluiera un cântec pe care am învățat-o eu, un cântec de batjocură, ca și cum mi-ar fi zis: „Vorbă să fie!“ Ei, vă place?

Ca să mă răzbun pe ea v-am destăinuit și povestea a ceasta. Uite-așa.

NEDESPĂRȚITE!...

Toamnă! Pădurea fumează. Negurile se lasă perdeluind zărilor. Paserile se rotesc în înalt, se deșiră, iar se strâng, și iar se răresc, apoi își aleg călăuzele, le pun în frunte, și-n vârf de săgeată călătoresc. Se ridică stolul sus-sus, pe apa albastră a cerului, și lin, ca împinse de un dor tainic, vâslesc, se șterg din zarea plaiurilor noastre. Se duc!

Încotro?

În nopțile reci de toamnă văzduhul parcă freamătă. O lume ciudată pare că prinde ființă supt stele; noiane de frunze desprinse pare că sunt purtate de vânturi; umbre se strecoară rătăcite; țipete răsar și se stâng; chemări de călăuzire umplu largul cuprinsului. Sunt paserile călătoare. Și cu ele parcă iau ceva din sufletul nostru, în ochii lor parcă fură soarele, pe aripele lor parcă duc primăvara.

Un stol de turturele a întârziat. Grăbite, s-au strâns în dimineața aceasta, și-n fâlfâirile lor, care se aud ca niște sunete supte ușor dintr-un flaut, pornesc. Întâi o iau pe-aproa pe de pământ, peste lunci, deasupra rariștilor, printre plopii înalți, ca și cum ar vrea să mai vadă locurile aceste o dată. Apoi fac un ocol mare, de jur împrejurul păduriceii, în vreme ce o rază de soare împunge pânza norilor și tivește pe cer o dungă de lumină. Bucuroase, paserile bat din aripi și se hotărăsc. Patru, două perechi, o iau mai înainte, o pereche rămâne în zbor mai potolit, în urmă. Ajung deasupra râului; un țipet năbușit, din gușă – un semn al călăuzei – vrea să le strângă pe toate la un loc. Și-n clipa aceea un bubuit de pușcă clocotește aerul cuprinsurilor. Cele două perechi feresc ca fulgerul în lături; dar din perechea din urmă, o turturică își curmă zborul, își adună apoi puterile, cu cel din urmă fior al vieții, se rotește în două cercuri, se înalță drept, ca o săgeată, în văzduh, spre raza de soare, apoi cade rostogolindu-se în undele râului, care o fură și o poartă mai departe.

Stingherul, soțul, urmărește puțin stolul, apoi se întoarce, caută îngrijat, și, pe apa turbure, își vede tovarășa. O putere îl ține atunci deasupra văltoarei, cu ochii nedesprin și de la trupul plăpând și pătat de sânge ce lunecă la vale, de la trupul pe care, în cercuri strânse, îl urmărește mereu.

Și supt cerul, în care raza de soare s-a stins, călătoresc trei: stolul care se șterge în zare ca un rămas bun, pasărea moartă mânată de valuri și porumbelul care se rotește mereu, urmându-și soția, ca un simbol al veșniciei iubiri!...

Și-n urma lor toamna cade mai grea!

CUCOȘUL

În nucul stufos din marginea ogrăzii, găinele, cocoțate de cu seară pe crengi, dorm duse cu capul supt aripi, împrăștiate, care mai sus, care mai jos, cum le-a fost mai pe plac și le-a venit mai la socoteală. La o parte, așa, să le poată vedea pe toate, sculat cu noaptea-n cap, stă cucușul – Pașa, cum îi zic toți ai casei – rotofei, îmbrăcat în pene, cu creasta lăsată, ștregărește, pe-o ureche. Cu gâtul întins, cu ochii încă cețoși de somn, privește. E poet. Sufletul lui, deși războinic, e mai avântat spre frumos decât al curcanilor care se umflă într-atât de par niște burdufuri, când sunt seci, ca niște gogoși; decât al tuturor gânsacilor care se plimbă pe apă și fac pe visătorii, dar în cap n-au minte nici măcar cât un grăunte; ori decât al rășoilor care, cu cât sunt mai fuduli, cu atât umblă mai legănați; și chiar decât al păunilor mândri în port, dar cu glasul, între paseri, ca al măgarului între dobitoace. El e poet! E cel dintâi care se minunează de frumusețile firei, și fără părere de rău își rupe totdeauna din somn numai să vadă cum răsare soarele. De aceea dânsul acum privește, pe când toți ai casei dorm.

Mijește de ziuă. Departe, în zare, se deslușește, ușoară, dunga de lumină a zorilor; întâi e ca o dâră de zăpadă, apoi, încetul cu încetul, se preface într-un întins de apă care-și înalță o margine tot mai sus, prelingându-se pe cer, ca sorbită de-o putere a văzduhului. Pe urmă, oglinda aburită de până acum pare că răsfrânge un foc depărtat, se face lucie, poala cerului prinde ființă parcă și lumina începe să se cearnă peste pământ, ușoară, ca un colb de argint. De parte, cine știe unde, se văd dealurile, mai încoace câmpul, aproape satul, și chiar în față își desface stâlpii, din umbră, casa de la cealaltă margine a ogrăzii. Aerul se înfioară; cucușul răsuflă fericit, apoi își udă pliscul în mărgăritarul de rouă de pe frunza cea mai apropiată. Lumina încremenește o clipă.

Cucușul își caută cu ochii tovarășile, le zărește și în gândul lui le judecă pe toate. La stânga, aici, doarme Sura, nadoleanca – băbăția, tot lângă el și numai lângă el; a scos cinci rânduri de pui până acum și mai face pe tinerica; uf! tare l-a mai plictisit. Colo, mai jos, Țiganca, sora Surei; ce va mai tânără, dar tot o poamă; amândouă gâlcevitoare foc. În dreapta, la rând, pe crengi deosebite: Roșcata, Bogheta și Cucuieta; bune fete, dar prea își scoteau ochii de la el și prea i se țineau de urmă. Cel puțin Berca, de pe creanga cea mai de jos, văzuse că n-are încotro și-l lăsa în pace. Dar unde-i Puica? Asta, da, îi era dragă ca ochii din cap. Puica e o americană albă ca laptele, puțin mai răsărită decât un ou și cu un cucui mai mare decât ea întreagă; îi pla ce cum merge înfiptă, cu capul țanțoș, tremurându-și une ori moțul, ca și cum i-ar fi tras luarea-aminte: „Ghidi! ghidi!“ Dar unde-i? Atunci un foșnet ușor de aripi îl făcu să ridice ochii; drept deasupra lui, Puica, șireata, întinsese gâtul și, pe când celelalte visau încă, ștregărița îl sărută de „bună dimineața“.

Și-n aceeași vreme, într-o scăpărare orbitoare, din fundul zării, cele dintâi două raze ale soarelui se topiră în ochii celor doi îndrăgostiți. Cucușul își înfoie penele și rămase așa, minunat, în fața răsăritului

care ardea în pară. Peste câteva clipe privi spre găinele care dormeau și zise Pui cei:

„Ce frumusețe dumnezeiască, dragă! Și proastele astea dorm.“ Apoi plănui o ghidușie: făcu Puicii cu ochiul, dându-i să înțeleagă că le-o pregătește el. Se ridică în picioare, bătu din pinteni, își fâlfâi aripile ca două steaguri și, întinzându-și gâtul – cu gândul într-adins să le facă să tresară, bui mace, din somn – trâmbiță din gușă, voinicește:

– Cu-cu-ri-guuu!...

LUPTĂTORII

Soarta se vede că-i menise așa: să fie vecini și să fie dușmani. Și-amândoi cucoși frumoși.

Unul negru, cu toate lucirile pe care negru le poate da în mângâierea luminei. Gulerul și penele subțiri, moi ca mătasea, ce-i atârnav de pe spate spre pinteni, băteau în verde ca fierea. Aripile, negru-aspru, ca mangalul. Pieptul luciu, cu ape tăioase, uneori sure, ca oțelul. Și penele lungi, mlădioa se și întoarse ca niște arcuri, ale cozii, cu sclipiri albastrii ce se stingeau îndată. Numai deasupra capului cu ochi neliniștiți ca niște găze, creasta plecată, ștregărește, roșie, a prinsă ca para focului.

Celălalt alb. Alb pieptul, cu unde brumate, ca argintul odoarelor vechi; albe aripele, un alb moale, ca al omătului de curând căzut; alb gulerul, cu vârful penelor puțin-pu țin gălbui, ca suflata cu aur; albă coada bogată-n pene, u șoa ră, respirată. Și, deasupra capului cu ochi galbeni, plutitori în mărgeanul pleoapelor, o creastă cărnoasă, bătută și ro șie ca o garoafă.

Nu se puteau suferi; își aruncau priviri tăioase printre spărturile gardului; fiecare se silea să trâmbițeze mai înainte zorii zilei. Și totuși prilejul nu-i adusesese încă față-n față, să se măsoare. Astăzi însă, clipa dorită de amândoi sosise pe neașteptate.

Cucoșul alb, cu găinele lui, ieșise pe tăpșanul de din dosul casei, la scurmat. Era o zi frumoasă de primăvară, pământul era jilav, plin de mustul din care se și hrănea cea dintâi urzeală a lăvicerului ierbei.

Cum scurma așa, cucoșul își auzi tovarășele șoptind. Ridică semeț capul, și drept înainte, de partea cealaltă, vrăjmașul negru se proptise gata de luptă. Găinele se opriră; înțeleseseră că aveau ceva de privit.

O scăpărare și s-au repezit. S-au oprit față-n față, cu găturile întinse, cu penele gulerilor zburlete, cu aripele puțin desfăcute și date-napoi. Cel negru bătu o dată din pinteni și se loviri piept în piept; apoi se dezlipiri repede și, cu ca petele pe spate, se avântară din nou, prinzându-se îngheare, izbindu-se scurt, aprig, cu aripele-n coapse.

Erau grozav de voinici amândoi: cel negru ceva mai iute, cel alb mai cumpătat.

Și iarăși se deteră-napoi, cu găturile întinse de mai să se desprindă din trup. Ca și cum i-ar fi suflat odată vântul așa s-au ridicat de la pământ. Se îndesară pene-n pene, căutând să se apuce cu pliscul, să se sfășie cu ghearele. Se feriră pe urmă în lături, săriră unul deasupra celuilalt, ca și cum ar fi vrut să se răpească-n văzduh; și-n sfârșit se ținuiră locului. Cel negru prinse creasta dușmanului înascușul pliscului; cel alb îi înfipse gheara-n gât. Plini amândoi de sânge, tremurând, stătură așa până când durerea îi în vinse; atunci se smunciră-napoi, pândind clipa când să se răpuie.

Sângele clocoti deodată în trupul amândurora; ochii le vedeau roșu; turbați, se năpustiră, de astă dată pe viață și pe moarte.

Strânși în gheare ca-n niște clește, cu pliscurile împlântate unul în carnea celuilalt, se rostogoliră la pământ și iar se înălțară, aprigi, în picioare. Săpară pământul cu pintenii, și țărâna sărea împrăștiată. Penele, negre și albe, zbârlite, smulse, resfirate, se amestecaseră-n lupta abrașă, că trupurile lor se contopiseră, alcătuind parcă o floare ciudată, o floare chinuită de furtuna ce-i împrăștia petalele-n vânt.

Dar puterile li se sleiră. Nici unul nu biruise. Se mai încordară o dată și se descleștară doborâți, însângerați, răsuflând cu greu.

Din creasta celui alb se prelingeau picături de sânge. Pe pieptul celui negru se așternuse o dungă roșie de care se lipise o pană albă din haina potrivnicului.

Și cum stăteau așa, găinele se apropiară mulțumite și mândre parcă fiecare de stăpânul lor; îi înconjurară. Iar luptătorii, după ce se mai priviră o dată ca și cum și-ar fi zis: „pe mâine!“, se depărtară țanțoși, fiecare în mijlocul alaiului său.

PASĂRE DE NOAPTE

O zi înăbușitoare ca aceasta nu mai scoborâse Dumnezeu pe pământ. Se coșcovise scoarța copacilor, se scoroji seră frunzele, iarba se măcinase, pământul se făcuse cenușă. Izvoarele secară; locul bălților nici pas să se mai cunoască. Ici, colo, câte o șuviță de apă, ca urma unei lacrimi pe un obraz uscat de boală. Lighioanele pădurilor umblau cu limba scoasă, să găsească unde să-și astâmpere setea. Atunci, unele din ele, o luară în sus, spre ținuturile înzăpezite, unde nu le putea lipsi apa niciodată.

Până și buhna, cât era ea de greoaie, că nu-și întinsese niciodată încă aripile la zbor, cu penele ei înfoiate ca și cum i-ar sufla mereu un foi în coșul pieptului, cu capul ei buhos și nedormit, cu ochii nepotrivit de mari, ca de-m prumut, buhna, care pe vremea aceea era pasăre de zi, ca celelalte, și-a dezmorțit aripile și-a pornit-o la drum, să găsească un izvor, un pârâu, să bea o picătură de apă mă car. Și cum nu era deloc deprinsă, își fâlfâi aripile, dintru-ntâi, de la un copac la altul, apoi de la o poiană la cealaltă, până ce a ajuns, însfârșit, într-o altă pădure. Decât se-n tunecase de-a binelea, căzuse noaptea, și peste o apă să dea nici gând. Atunci a poposit pe-o cracă, să aștepte zorii zilei. Răcoarea nopții o mai învioră.

Dar cum stătea așa, plecă puțin capul, și-n clipa aceea zări, chiar sub creanga pe care stătea, cum strălucește ceva. Ce să fie? se gândi buhna. Ochi de mătă sălbatică nu erau, fiindcă nu erau doi. Atunci? Zbură jos, și care nu-i fu mirarea când simți pământul sub picioare jilav. Fusese pe acolo un șipot bogat în apă, și-acum nu mai izvora decât câte-o picătură pe care Dumnezeu o păstra, în fiecare noapte, privighetorii. Lucea picătura aceea ca un ban de aur, căci, ca să o găsească privighetoarea, Atotputernicul răsfrângea într-înșă o stea. A stat buhna, s-a gândit, dar de ce strălucește picătura aceea nu și-a dat bine seama, și, numai într-un târziu, și-a închipuit că uitase ziua un pic din lumina ei. Cum era tare însetată însă, sorbi apa, și-n locul ei rămase pământul întunecat, căci steaua nu mai avea unde să se oglindească. Și mare-i fu mirarea buhnei când nu mai zări lumina. Va să zică ea o băuse odată cu apa? Zburând înapoi pe cracă, se gândi ce se gândi, și se hotărî... „Dacă sorbise lumina, trebuia și ea, la rândul ei, să lumineze. Poate că Dumnezeu îi hărăzise darul ăsta să mai înfrumusețeze noaptea. Deci noaptea îi era dat ei să trăiască“...

De-atunci s-a deprins, încetul cu încetul, să vadă prin întuneric: și acuma de bună seamă crede că vede fiindcă luminează dânsa.

O fi și pedeapsa lui Dumnezeu, fiindcă sorbise picătura de apă care se cuvenea numai privighetorii.

VULTURUL

S-a ridicat, deodată, din prăpastia întunecoasă, umedă, a munților falnici. Și doritor de lumină, în această dimineață scaldată de soare, a întins aripele, ca o flamură, deasupra brazilor bătrâni. S-a înălțat mai întâi drept în sus, ca o săgeată; a străbătut văzduhul răcoros, apoi a rămas acolo, s-a legănat în aer, îmbătat de plăcerea să fluture la înălțimea uriașă; a plecat capul și-a privit în jos. Pe câmpiile lu cii, satele împărășiate, ca grăunțile, scoteau sclipiri repezi ca a prundișului spălat de ape. Oamenii nu se zăreau; dea supra, dedesuptul lui, pimplăjur – nici o vietate. I se păru că lumea aceasta frumoasă, încântătoare, peste care primăverile se aștern cu spuză de flori, e a lui, a lui singur. Și, scuturându-și aripele, făcu un ocol larg, suind și scobo rând prin aer. Apoi i se păru că ceva flutură mai jos, ceva mic, prea neînsemnat, pentru ca să îndrăznească să se suie până la el: se repezi, și, în ciocul gata să frângă, prinse o pană căzută chiar din aripa lui. Zbură cu dânsa, sus, sus, apoi îi dădu drumul și urmări cu ochi strălucitori lunecarea ușoară, ca pe o apă, a penei, care cândva îi ajutase să se ridice.

Luă munții în lung. Nici o boare de vânt, nici un mur mur de ape care să străbată atât de sus.

Și așa a mers până după-amiază, cu ciocul deschis, în ghițind aerul în gâlgări puternice, privind în toate părțile cu ochii lui ca două scânteii.

Obosi. Se scoborî ușor și se așeză pe vârful unei stânci ce țâșnea în sus, goală, din stratul gros de mușchi al muntelui. Cum sta nemișcat, părea și el de piatră, părea că-i colțul ascuțit al stâncii încremenite acolo de veacuri.

Pe urmă își plecă în jos capul; în fund, în noaptea deschi zătorei adânci, tăiată ca de pala unui zmeu, șerpuia, sclipind ca argintul, izvorul. Și i se făcu dor de răcoarea dulce a undei șerpuitoare. Săltă și se repezi în fund; se lăsă în voie să cadă în apă: stropii reci îl acoperiră deodată, ca niș te pietre scumpe, și, întinzând gâtul gol, bău îndelung, însetat. Apoi își luă iarăși zborul până pe stâncă, sus, se lăsă pe o coastă, întinse aripele la soare și închise ochii. Ațipi...

Adieri de vânt îl înfășoară în vâlul lor. Aproape se trezește; prin pleoapa închisă încă, parcă zărește un foc grozav, a cărui flacără încinge tot cuprinsul zărei. Se ridică. De parte, în nori de sânge, soarele apune. Munții parcă-s aprinși, cerul arde.

Își ia zborul grăbind spre cuib.

Se apropie, se lasă tot mai jos, deasupra muntelui, deasupra pădurei de brazi. Aceeași liniște în tot cuprinsul firei. Mai are puțin; zărește prăpastia spre care avea să se scoboare, când, deodată, în tăcerea neclintită, răzbubuie, până-n depărtări adânci, un tunet, și aripa-amorțită îi cade în jos. Se rostogolește de câteva ori prin aer, simte fierbințeala glonțului, ca a unui cărbune, ce-i arde carnea, își încordează puterile, caută să mai plutească sus, dar de de suptul lui munții parcă se prăbușesc. Aripa îi mai stă

puțin întinsă, apoi i se frânge lângă trup, udă de sânge. Lunecă printre brazi. Răcoarea îl mai înviorează o clipă; iarăși caută să-și întindă aripele; se anină de o ramură. Se uită în jos. Drept dedesupt, la rădăcina bradului, un căprior stă liniștit, privind înainte.

Iar vulturul simte că-i pierdut, că puterile îl părăsesc. O ură strașnică îl cuprinde; parcă ar dori să se stingă toată lumea o dată cu dânsul. Se lasă să se pice drept peste căprior, și, cu cea din urmă putere, îi înfinge gheara în ochiul curat și umed.

În vreme ce căpriorul se scutură și fuge, năuc de spaimă și durere, pasărea cade moartă, cu ghearele strânse, cu ochii deschiși.

DUPA ASEMĂNAREA LOR

Făcuse Dumnezeu aproape toate lighioanele pământului. Îi rămăsese de înviețuit numai câteva. Pe acestea se hotărî să le plăsmuiască după sfatul celorlalte. Astfel putea să cunoască și inima și mintea acelor cărora le dăduse suflet mai dinainte.

Așa, după povața leului, care vroia să știrbească din măreția tigrlui, făcu mîța; după gustul raței, zuliară pe lebădă, făptui găscă; după placul elefantului, ironist, născu șoarecele. Ascultă chiar de măgar, care-l rugase că, decât ar mai face un dobitoc pe lume, mai bine i-ar lungi lui urechile, doar-doar o putea prinde un sunet mai armonios.

Dumnezeu știa că fiecare din vietățile acestea își vor avea pe pământ menirea lor; că, cu cât vor fi mai multe, cu atât se vor înlesni mai bine una pe alta; că nici urechea măgarului n-o să prindă nota privighetorii, după cum nici mărimea elefantului n-o să poată batjocori micimea șoarecelui.

De aceea, Atotputernicul se plimba pe pământ, întrebând și ascultând în dreapta și în stînga. Într-un rînd, odihnindu-se pe o piatră, se gîndea cum să mai dea o viețuitoare aerului. Și cum căta cu ochii primprejur, iată ce vede: sub o frunză, o broască; o albină și-un fluture pe câte-o floare; și-n mijlocul unei mreje, țesute între două crengi, un păianjen.

Dumnezeu zâmbi, le chemă la el și le spuse:

– Ascultați, vietăților, vreau să vă dau pe ziua de astăzi încă o tovarășă. Doresc să aud povața voastră – cum și ce înfățișare să-i alcătuiască. Mergeți de vă sfătuiți dintru-ntâi între voi și veniți cu lucrul gata.

Cele patru viețuitoare se traseră mai la o parte, în sfat.

– Bine, dragilor, se umflă broasca, nu-i ajunge prea sfîntului că ne are pe noi? O să lase atâtea ființe pe pământ, că nu ne-om ajunge cu ce ne hrăni. Ia să-i croim noi o dihanie cum n-a mai văzut nimeni, doar l-om sătura.

Și şu-șu-șu, şu-șu-șu, se sfătuiră! Apoi, câteșipatru, veniră în fața Domnului.

– Ei? le întrebă Dumnezeu. Tu, broasco, ce sfat îmi dai?

– Înalt-preasfinte, zise broasca, priviți-mi ochii și faceți-mi noi viețuitoare la fel.

– Bun! Dar tu, fluture?

– Priviți-mi trupul.

– Bun! Dar tu, albină?

– Priviți-mi aripile.

– Bun! Dar tu, păianjene?

– Priviți-mi picioarele.

– Bun! Foarte bine! răspunse Dumnezeu și zâmbi: ochi de broască, trup de fluture, aripi de albină și picioare de păianjen! Iată lighioana pe care o doreau ele!

Dihăniile se uitară una la alta.

– Acum să-l vedem, zise albina, încet, broaștei.

Dar Dumnezeu blagoslovi în aer, apoi întinse palma. Și în mâna Domnului răsări, deodată, noua viețuitoare.

– Iată sora voastră. Vă place?

Cele patru sfătuitoare răspunseră, codindu-se:

– Da... Mărite Doamne!...

Și Dumnezeu înțelese că noua viețuitoare era într-adevăr frumoasă.

Tocmai în clipa aceasta uite și-o șopârlă. S-o întrebe și pe asta, se gândi Dumnezeu.

– Ei, tu, șopârlă, ce zici că-i mai lipsește ființei acestea ca să se desăvârșească sfatul celor patru tovarășe ale tale?

– Sprinteneala mea, Doamne, răspunse cu acreală șopârla.

– Fie! Du-te! porunci Dumnezeu făpturii celei noi care se ridicase pe vârful degetului său.

Și așa, din răutatea celor cinci viețuitoare, zbură, pentru întâia oară pe pământ, nebunatica și gingașa libelulă.

Dar ar fi nedrept să nu se știe că dintre toate viețuitoarele numai rândunica fusese mărinimoasă. Ea rugă pe Dumnezeu să dea viață unei alte rândunele mai chipeșe ca ea. Și Dumnezeu îi făcu hatârul: însufleți lăstunul. Dar pentru inima cea bună a rândunicii, o lăsă tot pe dânsa mai frumoasă.

SINGURATECII

Pe lacul luciu din grădina cu florile neclintite de nici o adiere, cu crengile nestrăbătute de nici un foșnet, pe lacul adormit că pare o uriașă lespede de cristal ce acoperă o altă grădină fermecată, lebăda – bărbatul rămas singur – trece ca o închipuire, alb că zăpada, cu aripele ca două scoici de argint, cu gâtul lăsat între ele, subțire, ondulat ca toarta unei amfore. Pasărea plutește lin, și în ea parcă poartă, rătăcit, sufletul unei ființi duse de pe lume.

Sus, pe bolta adâncă, stelele au pălit; în haosul albastru, luceafărul sclipește tainic, strălucitor, purtând parcă învăpaia lui viața tuturor lumilor cerești, a lumilor veșnic călătoare în necuprinsul firii.

Și cum, jos, lebăda sidefează fața apei, sus, luceafărul lu minează întinsul tăriei. Numai ei doi sunt pâlpâirile nopții acesteia în care lumea pare adâncită într-un somn de moarte. Amândoi rătăcesc singuri, amândoi străjuiesc singurătatea, mistuindu-se în tăcere, mândri, deopotrivă de reci – deși unul, bulgăre de gheață, celălalt, pară de foc. Și se cunosc, se văd în fiecare seară, merg unul către altul, și se ntâlnesc: din înalt, luceafărul își scoboară raza jos, în adâncul apei, unde răsare ca un mugur de aur.

Iar pasărea se apropie de scânteia picurată din cer și plutește ușor, împrejurul ei, mai întâi în cercuri largi, apoi în rotiri tot mai strânse, tot mai strânse, până ce se oprește drept deasupra răsfrângerii stelei; și-atunci, din mugurul de aur, pare că se desface dintr-o dată o floare plutitoare, o floare măiastră de argint. Și astfel stau de se privesc: sus, lebăda de aur a cerului, jos, luceafărul de argint al apelor.

FILOSOFUL

E mare, negru ca întunericul; numai vârful labelor sunt albe, ca și când lumina zilei i le-ar fi pătat într-adins. Din capul cu fruntea puternică, mare, ochii verzi înfloresc noaptea ca două scânteii. E cel mai frumos motan al târgului. Dar de frumusețea lui nu-și dă seama, – de bărbăția lui, însă, da; pentru aceea, în ceasuri de veghere, când i se pare că-și zărește chipul în talerul lunii, și-și vede înfățișarea bărbătească, simte un fior ce-i străbate prin spate și-l ondulează, de mândrie, până-n vârful cozii. Trăiește singur. Ziua stă ascuns cum poate și unde poate. Ziua doarme; numai când sosește ceasul prânzului, care îi vine singur în labă, se trezește, morocănos.

Căci mâncarea nu l-a ispitit niciodată. Să bei și să înghiți aer când ți-e sete de înălțimi amețitoare, aceasta e adevărata hrană, dar aceasta-i o taină pe care numai el o știe. Când ziua fuge din fața nopții, el pornește; atot stăpânitor, pășește, măreț, peste acoperămintele întregului târg. Se plimbă de la un capăt la altul al mahalalelor, căci n-are dragoste deosebită pentru nici un colț. De-aici ca și de-acolo, firea lui îl îndeamnă mereu aiurea.

În sufletul lui nu tresare nimic, decât în cele câteva zile când dragostea îl chinuiește. Căci dragostea e pentru toți același veșnic chin. Și niciodată nu se simte mai fericit de cât după nopțile acestea de zbucium, când, liniștit, gândește la ele cu dezgust.

Numai farmecul nopții îl îmbată. Când târgul se cufună-n tăcere de moarte, el veghează, de sus, de pe streășina vreunei case. Și privește. A văzut multe: întâlniri ferite în colțuri de grădini; rugăminți duioase, de după ferestre deschise; îmbrățișări pătimase, în unghere de ziduri; despărțiri sfâșietoare, în praguri de uși. O întreagă țesătură de patimi, ca și sus, în lumea acoperișurilor, cu deosebirea că jos firul patimilor se torcea mereu, fără de nici un răstimp. Și-n schimb liniștea cerului cum îl minuna! Nici un freamăt, nici un zbucium; cunoștea cerul și-l citea ca pe o carte. Știa când răsare luceafărul; când pornea la drum carul mare; când își încorda strunele lira; când își aduna puii cloșca. Era un astronom. Și de sus, de unde sta, i se părea câteodată că și el făcea parte din lumea aceea, că-mpre jurul lui se-nvârtesc toate, prietenoase, înțelepte, tăcute ca și el. Și era fericit. Singura ființă fericită! Iar când zorii mijeau și când, liniștit urca acoperământul să se strecoare iarăși în noaptea vreunui pod, gândea, mulțumit, că n-are nici o îndatorire către nimeni, cum nimeni n-avea către el. Și cugeta: „Fericirea e să nu fii al nimănui, nimeni să nu fie al tău – să trăiești singur: tu și cerul deasupra“.

MUSAFIRUL

În lungul câmpiei arse, pustii, se înalță doar un singur pâlc de salcii ce ocrotesc, supt umbra deasă a crengilor despletite, un izvor din care și ele își sug viața. Izvorul curge subțire, întinzând în față, ca pe o năframă, o baltă mică, pe care uneori o împunge, ca un ac de aur, câte o rază de soare.

În frunzișul salciilor acestora se strâng stoluri întregi de pa seri, de stau ziulica-ntreagă să se adăpostească de căldura cotropitoare. Privighetori, scatii, măcăleandri, stigleți, floreni, câte și mai câte alte neamuri de zburătoare – toate își găsesc aici sălașul. E un ciripit, un piruit spre seară, de te crezi în rai. Nimeni altcineva nu calcă supt acest umbrar singuratic. Și paserile trăiesc ca-n împărăția lor...

Azi e o zi înăbușitoare. E în iulie. Aerul undulează, pare că-i răsufletul pământului ostenit de alergătura lui prin haos. Paserile se cobor pe fiecare clipă să ia în gură câte o picătură de apă din izvorul rece care se prelinge, argintiu, în ciuda arșiței.

Din pricina dogoarei mlaștinile sunt uscate peste tot. Și bietul viețuitor se topea; amețit de căldură, o luă într-un noroc înainte, încotro l-o duce soarta. Și când se credea pierdut, zări cu ochii lui mici, roșii, fără de gene, cu ochii lui cei îngropați în grăsimea capului, pâlcul ademenitor de sălcii. Îndată și-a îndreptat râtul spre ele, cum își îndreaptă luntrea botul spre țărm – și-o porni într-acolo. Când a ajuns și-a dat de baltă, se repezi, nebun de bucurie, gonind pa serile, care zburară înfricoșate. Se afundă până la urechi în baltă, apoi închise ochii, răsufând cu poftă aerul răcoritor. O libelulă sosi, zburând zglobie, și, crezând că deasupra apei e o floare, se lăsă, ușoară, pe râtul trandafiriu. O în fiorare dulce, neînțeleș de plăcută, gâdili sufletul musafirului pentru întâia dată în viața lui și, fericit la culme, prin se a guița, lung și ascuțit. Libelula, văzând că se înșelase, zbură, înfricoșată. Iar paserile ascultară cât ascultară zgomotul acesta, apoi, toate, într-un gând, împânziră care-n cotro largul câmpiei încropite.

MARINIMIE

În revărsat de zori, pe baltă, lumina face minuni. Pe fața apei sclipesc, ici, sfărâmaturi de oglinzi, colo, plăci de oțel; comori de galbeni între trestii. În nuferi, ca-n niște potire plutitoare, curg raze de aur. Un colb de argint dă strălucire stufărișului. Peste tot liniște neclintită, de rai.

Cocostârcul s-a sculat cu noaptea-n cap. A intrat în baltă. Pe picioarele lungi, subțiri ca niște lujere, trupul lui se leagănă agale. Din când în când își udă pliscul; uneori se oprește de se uită, ispitor, pe fundul apei, ca și cum ar fi dat peste ceva ce căuta demult. E răcoare și răcoarea-l încântă. Nu simte nici o altă dorință decât să-și scalde picioarele în unda rece, care-i trimite fiori până sub aripi.

Deodată se oprește; încordează gâtul și privește. Pe frunza unui nufăr, o broască se bucură și ea de frumusețea și răcoarea dimineții. Când l-a văzut, biata broscuță a în cremenit pe piciorușele de dinapoi; cu ochii mari deschiși, cată la cumplitul dușman. În spaima ei, îl vede uriaș, cu capul atingând cerul, cu pliscul lung, larg, să soarbă dintr-o dată balta și, dimpreună cu balta, pe ea. Inima i s-a oprit.

Își așteaptă sfârșitul.

Cocostârcul o vede și înțelege. Dar dimineața e mărini mos. Și-apoi i se pare atât de mică, atât de neînsemnată această vietate a bălții, că, de la o vreme, parcă o pierde din ochi în fundul apei și nici n-o mai zărește. Ridică piciorul, o pășește disprețuitor și trece, măreț, mai departe.

Broscuței nu-i vine să creadă. Mai stă așa câteva clipe. Apoi, de bucurie sare pe altă frunză; și-ntr-un avânt de recunoștință, ea, cea dintâi, taie tăcerea dimineții:

—

Oaaaac!

TOVARĂȘII

E încă întuneric. Pământul e jilav de rouă și brazdele răsturnate în ajun, de către fierul plugului, miroase a proaspăt. În văzduh o rață sălbatecă zboară, furișându-se, mă căind speriată, ca alungată de glonț. Pe o grămadă de coceni, plugarul, rămas peste noapte în câmp, doarme învelit cu niște saci; și mai încolo boulenii treji, Duman și Joian, stau cuminți, cu gâturile întinse, așteptând jugul. Dar de parte, în sat, încep să cânte cucoșii, căci zorile prind să mi jească. Lumina se cerne din ce în ce mai deasă, și-n vreme ce cununa cerului se luminează, pe pământ se deslușesc toate: satul; încolo pe coastă, ca urnită din loc, pădurea; în fund, dealurile gemene, unul după altul, ca pe o scară.

Și-n cea dintâi clipă de revărsare a luminii, grija, care țârâie în urechea plugarului ca un greier, îl scoală. Omul aruncă sacii la o parte, sare în picioare, își freacă ochii cu dosul mânei stângi și cu dreapta își îndreaptă șalele. Apoi pornește spre boi. I-a înjugat... slabi, de li se văd coastele ca niște arcuri supt piele, boii își încoardă mușchii, își po tri vescu bine cerbicea în jug – și pornesc, împlântându-și picioarele ca niște țaruși de oțel. Și cum merg așa, aud din urmă fâșâitul cuțitului cum intră în pământ ca într-un miez de pâine, iar, uneori, glasul plugarului, cum îi îndeamnă și-i îndreaptă părintește:

– Cea, Duman, tată!

Ei îl ascultă ca niște copii; și, mereu, dâra neagră a brazdei se deapănă de la un capăt la altul al lanului ca pe un mosor.

Se luminează încet-încet, în pas cu boulenii parcă. E li niște. Un stol de grauri se lasă, pieziș, în apropiere. Razele soarelui își scutură, tremurând, praful de aur în aer. Și boii simt, după cum e purtat plugul de coarne, că puterile stăpânului au mai slăbit:

– Hăis, Joian, tată!

Iar la glasul lui răspunde, ca din niște dumbrăvi înflorite în adâncuri, ciripitul gădilitor al ciocârliei...

E cald. Pământul parcă fumează. Grumazul lui Duman prin de să lucească de sudoare; jugul îl frige. Și din urmă glasul mai mâniat al stăpânului îl zorește:

– Hai, Dumane, hai!

Boii nu trag nici mai tare, nici mai încet; căci cunosc ei cu vântul nerăbdător și necăjit al stăpânului. Pășesc liniștiți, înțelepțește, și în ochii lor cuminți și negri parcă se răsfrânge și mai tare fața neagră a pământului scormonit de plug...

S-a încălzit de tot. Soarele frige. Duman parcă-și simte picioarele tremurând, mai cu seamă dreptul dinainte, în copita căruia i-a intrat un piron, mai acum câtăva vreme. Îi e sete. Dar din urmă glasul aspru acum al stăpânului nu-i dă răgaz. Bouleanul e deprins – mai așteaptă încă ceva; și nu întârzie mult; o vargă i se așterne pe spate, lăsând o dungă peste pielea udă. Omul țipă:

– Sireace, sireace! Mânca-te-ar lupchii!

O albină rătăcită se ține morțiș de plugar și el o alungă, înfuriat, cu mâna. Un graur s-a desprins din stol și s-a lăsat pe spatele lui Joian, care-l poartă îngăduitor, ca pe-un prieten. Iar înaintea plugului, ca un vornicel ce arată calea, un cocostârc pășește agale, privind când cu un ochi, când cu altul spre pământ, înfigându-și uneori ciocul.

– O-ahoo!

Soarele s-a înfipt în creștetul cerului și de acolo dogorește văzduhul. Țarina e încropită ca și cum ar fi turnat cineva pe deasupra apă fiartă.

Boulenii răsuflă din greu. Împrejurul gâtului simt, ca o zgardă de fier, urma jugului scos. Plugarul le-a dat o mână de coceni din care ei de-abia aleg câte unul. Un prichindel de copil i-a adus și omului de mâncare: o bucată de mămăligă cu ceapă. Dar decât mâncarea, odihna parcă e mai priincioasă. Omul face un sac mototol și-l pune supt cap.

Boulenii nu mai mănâncă; prichindelul le-a adus o oală cu apă în care nici nu le intră bine botul. Apoi rămân așa cu puterile sleite, supt arșița soarelui. Graurii, cocostârcul au zburat. Au rămas ei singuri în câmp.

În dreptul lui Duman, doarme plugarul, cu fața arsă, bătut de razele fierbinți ale soarelui, ale căror împunsături îi scot broboane de sudoare. Duman se uită la dânsul, și de la dânsul își poartă privirea la umbra ce o aruncă el singur pe pământ, la umbra care parcă se topise din el, de i se așternuse, moale ca o ceață, la picioare.

Și parcă înțelege, parcă simte, parcă în mintea lui se fa ce deodată o lumină omenească: pornește cu pași grei, se apropie de stăpân, până când îl învelește în umbra trupului lui trudit, ca într-o pânză răcoroasă. Apoi, cu ochii închiși, bouleanul rămâne în soare, încremenit, cu genunchiul piciorului drept îndoit, gata să urnească iarăși plugul pe brazdă.

CĂPRIOARA

Pe mușchiul gros, cald ca o blană a pământului, căprioara stă jos lângă iedul ei. Acesta și-a întins capul cu botul mic, catifelat și umed, pe spatele mamei lui, și, cu ochii închiși, se lasă dezmiertat. Căprioara îl linge, și limba ei subțire culcă ușor blana moale, mătăsoasă, a iedului. Ma ma îl privește și-n sufletul ei de fugarnică, încolțește un simțimânt stăruitor de milă pentru ființa fragedă căreia i-a dat viață, pe care a hrănit-o cu laptele ei, dar de care trebuia să se despartă chiar azi, căci vremea înțărcatului venise de mult încă. Și cum se uită așa, cu ochi îndurerați, din pieptul căprioarei scapă ca un muget înăbușit de durere; iedul deschide ochii. Căprioara se îmbărbătează, sare în picioare și pornește spre țăncurile de stâncă, din zare, printre care vrea să-l lase rătăcit. Acolo, sus, e păzit și de dușmănia lupului, și de iscusința vânătorului, căci pe muchile pră pastiiilor acelora numai ele, caprele, puteau a se încumeta. Acolo l-ar fi știut ca lângă dânsa. Dar până la ele erau de străbătut locuri pline de primejdii. Căprioara își azvârle picioarele în fugă fulgerătoare, în salturi în drăznețe – să încerce puterile iedului. Și iedul i se ține voinicește de urmă; doar la săriturile ameteitoare, se oprește, câte o cli pă, ca și cum ar mirosi genuna, apoi se avântă ca o să geată și, behăind vesel, zburdă de bucurie, pe picioarele sub țiri ca niște lugere.

Dar trebuie să scoboare, să străbată o pădure, ca să urce din nou spre țăncuri. Căprioara contenește fuga; pășește încet, prevăzătoare. Trece din poiană în poiană, intră apoi supt bolți de frunze, pe urmă prin hrube adânci de ver deață până ce pătrunde în inima întunecată, ca un iad, a pădurii.

Și-au mers mult așa până ce au dat în sfârșit de luminiș. Iedul, bucuros, o ia înainte sărind. Dar în aceeași clipă căprioara se oprește, ca de-o presimțire, adulmecând. În fața ei, de supt o cetină, ochii lupului străluceau lacomi. Un salt și iedul ar fi fost sfâșiat. Atunci căprioara dă un zbieret adânc, sfâșietor, cum nu mai scosese încă, și, dintr-un salt, ca de în mijlocul luminișului. Lupul, văzând prada mai mare, uită iedul și se repede la ea...

Prăbușită în sânge, la pământ, supt colții fiarei, căpri oa ra rămâne cu capul întors spre iedul ei. Și numai când acesta, înspăimântat, se topește în adâncul pădurii, căprioara simte durerea, iar ochii i se turbură de apa morții.

VOINICUL !

L-a adus ciobanul, de urechi – ca pe-un biet măgar ce era. I-a pus o pocladă, pe pocladă șeaua de lemn, și i-a strâns chinga bine, căci aveau să meargă la târg. Apoi a-n ce put să-i îngrămădească pe spate: o sarică – a ciobanului; două lăvicere – ale stăpânului; patru tigve cu lapte, câte două de fiecare parte, să se cumpănească; opt sedile cu brânză – patru și patru; iar deasupra, moț, cei doi băieți ai stăpânului veniți la stână din ajun, spate la spate, să nu-și scoată ochii.

Dar pe când ciobanul, ștergându-și sudoarea cu dosul mâinii, de pe frunte, aducea poclada să o puie pe sârmanul dobitoc, un purice sări de pe mânica ciobanului pe spinarea măgarului, și-și făcu un locușor, supt o încrețitură a poclăzii, tocmai cât îi trebuia să fie la largul lui. „O să stau la umbră“, gândea puricele, iar ciobanul încărca mereu. Cât era de mic, puricele, ce loc prindea? Iar greutatea care îndoia genunchii măgarului cum putea să-l apese?

Și-au pornit la drum, și-au mers zi de vară prin arșița lui cuptor. Curgeau nădușelile de pe cioban; băieții stăpânului se muiaseră; iar măgarul de-abia pășea. Au trecut pe unde au trecut și, spre seară, au ajuns la târg, și-au poposit în ograda stăpânului. Iar puricele, simțind c-au ajuns la capăt, se strecură binișor-binișor, și hop! deodată, sare, sprinten și odihnit, pe mâneca ciobanului.

Când dădu însă cu ochii de spinarea măgarului și văzu ce clădărie stătuse deasupra lui, rămase încremenit: „Măi, greutatea asta am dus-o eu în spate! Până acum n-am știut că-s așa de voinic!“ Și privea cu mulțumire cum descărca ciobanul pe măgar. Iar când omul dete toate lucrurile jos, măgarul rămase cu urechile pleoștite, cu genunchii îndoșiți. Iar puricele zise, mâniat, în sine: „Uitați-vă ce mămăligă de dobitoc! Eu nu-s nici cât urechea lui și nu mă plâng de câte am dus în spate, și el fiindcă m-a purtat până aici, mai să cadă în bot! Ia stai, să-l înviorez puțin!“ Și așa zicând, sări drept pe botul măgarului de-l pișcă până la sânge.

Măgarul tresări, dete dintr-un picior și vărsă o tigvă cu lapte. Iar ciobanul îi așternu pe spate câteva bețe, să se-nvețe minte de altă dată.

FRICOSUL

Iarnă. Noapte lucie pe o lume ca din povești: copaci cu zahăr, câmp de cristal, iaz de oglindă. Și-n cuprinsul larg, uriașul policandru al cerului își aprinde, una câte una, luminile, ca într-o nemăsurată sală de danț. Viețuitoarele pus tătăței sunt îmbătate de farmecul acesta: paserile zbor ca ziua; lupul poposește pe labe, înhățișuri, și privește nemișcat; vulpea stă lângă vizuină și nu se-ndură să meargă la vânat; veverița pleacă creangă lângă creangă, și hoinărește, ca o deșucheată, pădurea-ntreagă. Iar iepurele a zbughit-o la jucat. Încet, ascultând, ispitind, a ieșit tiptil-tiptil din curătură, și când a ajuns la margine, și-a văzut întinderea lucie de zăpadă, a-nceput să sară de bucurie:

– Poate mai întâlnesc un prieten, își zise iepurașul.

Și gândul îi răspunse:

– Poate mai întâlnești un prieten...

Și iar țupai-țupai, iepurele sare vesel:

– Poate dau și peste o prietenă.

Și gândul:

– Poate dai și peste o prietenă.

Și mergând așa, iepurașul cu gândul își vorbesc:

– Ce lumină, și totuși luna încă nu a răsărit.

– ... Și totuși luna încă nu a răsărit.

– Dar o să răsară.

– ... O să răsară.

Și cum mergea pe marginea unei vâlcele, iepurașul se opri o clipă să se odihnească. Atunci, de la spate, se ridică, albă și ea, ca de gheață, luna. Stelele pâliră; pădurea, copacii, tufele își dezbrăcară deodată umbra. Iar iepurașul împietri de groază: chiar de lângă el, se întinse pe pământ o arătare cu două coarne grozave. După clipa de spaimă, iepurașul se destinse ca o coardă și o zbughi la goană, se prăvăli în vale, veni de-a dura ca un bulgăre, se sculă și iar se rostogoli, până jos; apoi o luă de-a dreptul tăind câmpul. Se opri tocmai în stuhăria iazului. Acolo, de-abia suflând, se ghemui cu ochii închiși... să nu-și mai vază umbra!

GÂZA

Calul suia, din greu, dealul. Nădușise. Muștile îl necăjeau, iar zăbala îi ardea gura. Dădea mereu din cap să-și lărgească dârlogii, până ce călărețul îi lăsă cu totul slobozi. Acum mergea cu capul în pământ, cu coama împrăștiată în tot lungul gâtului, cu buza de jos spânzurând, cu mijlocul frânt. De sus cădeau într-una razele soarelui ce-i străbăteau prin păr și-i beșicau pielea. Dealul se urca rotunjit, ca un sân, iar marginile lui se prăvăleau repezi, scufundate, acoperite de alunșuri. Unde și unde, câte un stejar se ridica din fundul prăpastiei, deodată, mânios parcă, dar vârful lui rămânea mai jos de înălțimea șoselei albe, ca un drum de moară, înecat de colb la cea mai mică adiere de vânt. Calul se opri câteva clipe, suflă puternic, apoi o smuncitură a frâului îl sili iar să pornească. În sfârșit, mai făcu cei câțiva pași de ajuns până în vârful dealului. Calul ridică puțin capul. Drumul se întindea neted, scoborând prin mijlocul pădurii, care începea să se arate mai deasă, mai bătrână. Tocmai în fund, târgul sticlea în soare, crucea bisericei străpungea seninul – în razele soarelui părea că pâlpâie și dansa ca o flacăra. Un vântuleț răcoros îi în fășura gâtul și crupa ca într-o pânză udă. Își încordă mușchii și o luă în trap. Deodată, răsărită ca din pământ, o trăsură trasă de doi cai mari, negri, zbură pe lângă dânsul. Calul deabia putu să prindă scânteierea țintelor de argint în care erau bătute hamurile. Trecerea celor doi telegari îi dădu și mai mare putere. Apoi târgul se arătă din ce în ce, și calul, care mai venise o dată, întrezări, parcă, grajdul mic unde îl așteptaseră, atuncea, ieslele cu fânul proaspăt. Era răcoare, nu se găsea măcar o ferestruică prin care să străbată căldura, cât de cât. Și-n fața lui i se păru că se ridică deodată, în fund, o iesle mare-mare, în care un cal, doi, o sută mănâncă strașnic din iarba coaptă, și că pentru dânsul e un locușor mic deoparte. O să încapă tocmai bine.

Lovitura unei vergi îl făcu să tresară. Până la târg nu mai era mult. Vântul iar se curmase, pădurea pe margini stătea încremenită, arsă. Cei din urmă copaci rămaseră în urmă; la dreapta și la stânga, câmpul, acoperit mai tot de lumânărică, se întindea departe, până în poalele munților întunecați. O smuncitură a dârlogului din dreapta îl îndemnă să ocolească fără întârziere, trecu șanțul pe o podișcă ce se îndoi supt greutatea lui; poticni, simți călărețul prăvă lin du-i-se până peste gât; o ploaie de lovituri îl făcu să-și ia seama la mers. Câmpul parcă îl mai învioră. Târgul rămăsese în urmă, la stânga; mergeau aiurea. Vedenia cu ieslea se șterse, cele dintâi căsuțe acoperite cu stuh, ale satului, se împrăștiau printre îngrăditurile de nuiele. Câțiva purcei fugiră, guițând, din drum; un câine se luă după el lătrând amarnic; o femeie se întorcea de la fântână cu o tigvă plină cu apă pe umăr. La poarta țarinei stătură. Stăpânul său se scoborî, deschise poarta, căci jitarul lipsea, nu mai încăleacă, îi aruncă dârlogii peste oblâncul șei ce-i încorda gâtul și porni pe jos. În mijlocul satului, lângă biserică, se opri. Ajunsese la crâșmă. Pe lavițe, femei, moșnegi, și câțiva copilandri stau cu pieptul peste masă, cu capul sprijinit de mână, cu ulcelele dinainte.

Stăpânul îl duse dindos, lângă un gard, și-i legă dârlogii de un par.

Calul rămase singur. Întoarse capul după stăpânul care plecase grăbit. Pripriur nici un fir de iarbă, de fân, nimic; nici un jgheab cu apă. Dincolo de gard, o mulțime de poloboace pline cu huștile borșului vărsat din ele. Din altă parte venea miros de oțet. Spre crâșmă se auzeau glasurile celor ce beau. În cătina de alături vrăbiile îl asurzeau.

Frânt de drum, înecat de colb, plecă în jos capul.

Deodată un zumzet ușor îi lovi auzul, și în aceeași vreme un fior îl furnică în tot trupul. O găză mică, obosită să mai zboare aiurea, îi nimeri într-o nară. Calul se pregăti să sufle, s-o gonească, dar fără veste un miros de câmp, de flori, i se împrăștie până în suflet și-l răcori ca un izvor. Gâza își scuturase aripele pline de colbul de aur al florilor prin care zburase. Calul o lăasă, o simți cum iese și pornește, sprintenă, cu piciorușele mărunte, în susul frunței. Cu coada ochilor de-abia o zări, și strălucirea ei îi aduse aminte de sclipirea țintelor de argint de pe hamurile celor doi fugari. Apoi o văzu cum o ia de-a curmezișul, pe lângă o chiul lui; o simți cum merge deasupra pleoapei, înfio rându-l ușor, cum i se ridică pe gât, pe supt coamă, cum se suie până sus, lângă ureche, și rămâne acolo, la umbră...

Mulțumit, calul își apropie genele și dormitează.

PĂRĂSITĂ

Lui Ilarie Chendi

Singură! În tot cuprinsul câmpului larg, dânsa nu se zărea, decât numai când vântul culca ierburile înalte, și ea rămânea în picioare, albă cum e laptele, cu coama împrăștiată peste ochii orbi, cu coada lungă, încolăcită de-a lungul picioarelor subțiri. Venea dimineața în urma hergheliei în tregi, la pas, ascultând de departe clinchetul clopoțelului de argint de la gâtul calului, care, nu de mult încă, se țî nu se pe urmele ei. Pe rând clopoțelul a trecut pe la toți mânjii ei, cei mai frumoși de prin ținuturile acelea. Pe doi dintre dâșii îi ținea minte încă, pe ceilalți îi hrănise, îi alintase cu botul ei catifelat, îi simțise lângă dânsa, dar nu-i văzuse niciodată.

Într-o seară, după o ploaie groaznică, se îmbolnăvise; scăpase cu viață, dar își pierduse vederea. Simțea căldura soarelui, mirosea câmpul, dar lumina nu mai era nicăieri. A fost groaznică cea dintâi noapte. Înăuntrul grajdului se făcu deodată parcă și mai întuneric. Ieslea era în față, odinioară o mai zărise, așa ca prin sită, și peste o clipă se ștersese dinaintea ea. Deasupra capului era fereastra; ridică ochii și stete așa până când glasurile oamenilor, ciripitul rândunelilor, ce-și aveau cuibul chiar deasupra, lipit de-o grindă, îi vesti dimineața. Dar fereastra tot nu se lumina. Și-ntunecată a rămas de-atunci! Acuma se deprinsese. De trei-patru ani parcă au uitat-o toți. Pleacă singură din grajd și se întoarce singură. Ceilalți cai, îndată ce ajung în câmp, o iau razna, se împrăștie repede. Dânsa paște puțin, apoi rămâne cu urechile ciulite, cu ochii în gol, ca și cum ar aștepta pe cineva. La amiază vine la apă; își știe locul la jgheab; pe lângă ea nu simte nici un cal. Toți ceilalți beau mai încolo. Arareori, seara, își mai aduc aminte de dânsa. Atunci aude glasul călărețului care gonește caii, cum o strigă prelung: „Martaaa!“ Ea întoarce capul și o ia înapoi. Vine la pas, sleită de puteri, printre tulpinele înalte de lumânărică ce o ating ușor, ca și când ar alinta-o. Și parcă întreg câmpul s-a obișnuit cu dânsa, o cunoaște și-i e dragă; cum merge încet, fluturi mici, albaștri, atrași de albeața părului, se țin după dânsa, se așază pe crupa lucioasă, se ridică iarăși, alungându-se unii pe alții, și o întovărășesc până departe. Vine și se duce mereu, pe același drum. S-a de prins: o ia mai întâi de-a curmezișul câmpului, apoi de-a lungul unei prăpăstii grozav de adânci, în care dacă ar putea să se uite ar cădea amețită poate. Merge drept pe marginea povârnișului, înfășurată în mirosul cimbrului ce crește tocmai pe fund. Păzitorii hergheliei au privit la început lucrul acesta, mirați, apoi au lăsat-o, doar a aluneca odată, să scape de dânsa... Dar ea pune piciorul încrezătoare, merge cu gâtul întins, cu nările umflate, să simtă mai tare mirosul ierbei sălbatică, care parcă o înviorează. Apoi stră bate satul; câinii nu o latră, copiii nu o fugăresc, nimeni nu se apropie de dânsa. În grajd, un grajd părăsit în care nu mai ea stă, într-o încăpere singură, își găsește totdeauna fânul. Iarna e ca într-o pivniță; și noaptea, când viscolul geme la ferești ca un uriaș rănit, ea se culcă jos, între paiele moi, și, neliniștită, așteaptă să audă a doua zi glasul unui

om...

În dimineața aceasta o luă încet-încet din grajd. Se simțea slabă; când intră în câmp, înnemărginirea înecată de flori dese, aerul parcă era mai greu; se înăbușea, vroi să pască, smulse câteva fire de iarbă și se așază ca niciodată jos. Întinse botul, adulmecă, o greutate parcă o apăsa deasupra creștetului, apoi soarele începu să ardă din ce în ce mai puternic. Semințele florilor miroseau, ca și cum ar fi fost prăjite, și iarba se încălzi supt dânsa ca într-un culcuș. Și, deodată, vântul începu să sufle, cu suspinuri adânci, venite cine știe din care codri, cu vâjâituri puternice, care culcau tulpinele și le încurcau într-o rețea. Un tunet de-a bia se auzi, pe deasupra paserile alergau grăbite, scoțând țipete de spaimă. De departe, dinspre munți, venea ropotul ploaiei. Se sculă în picioare, îngrijată, când cele dintâi picături căzură plescăind pe trupul ei. În câteva clipe ploaia o îneacă, nu putea să răsuflă, din coamă apa se scurgea ca dintr-un izvor. O apucă un tremur. Un tropot înăbușit îi izbi auzul: herghelia se întorcea în fugă; și prin vuietul ploaiei un glas răsună prelung: „Martaa!“ și a doua oară: „Martaaa!“ Apoi nu mai auzi nimic. Atunci, dibuind înfricoșată, supt potopul ce se revărsa de sus, luă drumul înapoi, pășind ca printr-o băltoagă în care picioarele i se afundau, și ajunse la marginea prăpastiei. Ploaia cădea cu furie, aproape nu mai putea merge, se opri deasupra deschizăturii adânci, în fundul căreia șuvoiul gălgâia înfuriat. Și, fără de veste, i se păru că se mișcă supt ea pământul; nici n-avu vreme să se înfricoșeze, malul se desprinse mai întâi domol, răsturnând-o pe-o coastă, apoi se surpă dintr-o dată, repede, la vale, rostogolind-o până în adânc, oprind-o tocmai pe un dâmb dedesuptul căruia fierbea pârâul. Și vântul, care sufla printre malurile prăpastiei, curgând și dânsul ca o apă, aplecă mănunchiurile înalte ale cimbrului sălbatec peste trupul ei zdrobit.

CALUL

S-a trezit în câmpiile întinse, acoperite de ierburile de se, culcate de vânturi, ale Ungariei. În mijlocul lor s-a ți nut câtăva vreme de mama lui, o iapă oarbă ce sta răzlețită de ceilalți cai, dintre care cei mai frumoși fuseseră mânjii ei. Apoi, când a simțit fiorul sălbatec ce i se revărsase în sânge, în largul pustietăților acestea, a deprins cele dintâi goane, ș-acolo și-a ridicat capul, a lărgit nările și, cutre murându-și coama încâlcită de spini, răspunse la chemări necunoscute, trimițând depărtărilor cel dintâi nechezat puternic ce-i ieșise din piept.

Dar când se învățase cu viața asta slobodă, se pomeni o dată prins din fugă, înfrânat cu de-a sila de către cineva care se aruncă, dintr-o săritură, călare pe el. Atunci a înțelese că ceva îl amenință, că cineva vrea să-i țarmurească li ber tatea, s-a strâns ghem, apoi s-a destins repede, și a por nit ca o săgeată. Mânca pământul supt copitele lui, simțea că i se aprinde ceva înăuntru, că ochii îi ard și că limba îl frige; trupul îi era numai o apă, gura numai o spumă de sânge. Iar în fuga nebună, ierburile îl biciuiau și i se încolăceau ca șerpilor de picioare. De la o vreme se simți sleit de puteri și se opri. Un nechezat parcă îl chemă dincotrova; dar când văzu că dușmanul e tot pe spatele lui, că-i smuncește frâul tot așa de crunt, puse capul în piept, și, învins, se întoarse încet purtându-și stăpânul. Apoi plecă pe drumuri lungi, prin locuri străine și depărtate.

L-au necăjit îndelung până să-l învețe cu viața înfrânată de zăbală și pinten. Când s-a dezmeticit bine-bine, era de mult deprins cu șaua și știa chiar ceasul de dimineață la care pornea înspre câmp ca să-și poarte călărețul, prin fața regimentului, în văzul sutelor de cai ce stăteau nemișcați, la strigătul goanei, ca și oamenii de pe ei. Și nu mai putea de mulțumire, când, după alergările prin vânt și ploaie, se în torcea în grajdul în care îl aștepta nutrețul.

După câțiva ani porni la un drum mai greu. Mergeau fericiți, ocolind mereu, oprindu-se la bubuitul tunului; stăteau zile și nopți în ploaie și glod, supt cerul încărcat de norii de și, ce atârnav până lângă pământ. Într-o zi, în capul călăreților, cu săbiile scoase, se simți mânat la moarte într-un vârtej înspăimântător. În față le răsări deodată un alt vârtej și se loviri într-un învălmășag de glasuri, de vaiete, de împușcături.

I se păru că nu mai e scăpare, se avântă, sări peste trupuri de oameni și cai, și, în goana nebună, își duse călărețul departe despărțindu-l de ai lui. Un zid de săbii se înălță deodată împrejurul lui și-l opri. Atunci se ridică în douăpi picioare, se întoarse și se aruncă orbiș înapoi.

Simțea că pe urmele lui veneau alții, simțea zbuciumările celui de pe el, dar nici unul nu-l ajunse. Târziu, când se opri la un adăpost, în crupă îl ardea o usturime grozavă. O tăietură de sabie îl crestase adânc. Mânile stăpânului îi spălară rana ușor, o legară și-l mângâiară îndelung pe coamă.

Trecu și războiul. Întors acasă își luă locul în grajd, mulțumit de liniștea dimprejurul lui, de lumina

ce se revărsa pe ferestruica din față, de fânul mirositor ce-l smulgea de deasupra capului. Dimineața mergea la câmp, ca de obicei; serile arareori. În grajd vara era răcoare; iarna cald. Și vremea trecea...

Vremea trecea! Anii se scurgeau repede unul după altul! E-he! Cine știe când fusese războiul! Dar o dată cu anii s-a scurs și puterea, și avântul lui. Îmbătrânise, picioarele îi tremurau după o cale mai lungă; gâtul nu mai sta așa de încordat, ochiul nu mai căta departe. O dată poticni și se rostogoli jos cu călăreț cu tot. S-a ridicat repede, dar de atunci îl lua mai rar la câmp, și-l purta numai la pas. În urmă nu-l mai lua deloc.

Venea diminețile la el, îl mângâia, dându-i fiori ce-i fugeau pe supt piele, apoi porunca soldatului să-l plimbe prin ogradă. Parcă nici lui nu-i mai venea să iasă din grajd; îi plăcea să mănânce încet, cu ochii închiși, peste care razele soarelui cădeau ca o ploaie caldă din susul ferestrei în guste.

Într-o zi, ușa grajdului se deschise largă și doi soldați aduseră un cal tânăr, înspumat. Însuși generalul arătă unde să-l puie la iesle: – el, bătrânul, avea să fie mutat mai în colo, în colț, iar noul venit îi lua locul, în fața ferestrei. Bătrânului parcă îi veni din nou vlaga tinereții, ridică în sus capul, se uită la stăpânul lui, apoi rămase cu ochii pironiți pe acel care-l înlocuia. Iar când se duseră cu toții, se închise ușa; și când venitul ridică botul să smulgă din brațul de fân, din care dânsul mâncase mai înainte, el se smun ci, rupse frâul și, repezindu-se către celălalt, îl mușcă de gât. Îi despărțiră repede, iar el luă, pentru întâiași dată, de la soldat, două lovituri de vargă. A doua zi, dimineață tare, generalul veni, porunci să se puie, în fața lui, șaua pe calul celălalt, încălecă și porni. Bătrânul întoarse capul și-i urmări cu ochii până departe.

În fiecare zi, cei doi cai se măsurau cu privirea și câteodată bătrânul, reînșuflețit, se smuncea să se arunce. În urmă primea loviturile de vergi și se punea să mestece, liniștit, nutrețul, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic.

Într-o seară, după multă vreme, calul cel tânăr întinse capul, cu ochi cercetători către bătrânul lui tovarăș. Acesta a stat o clipă, ca și când ar fi vrut să se hotărască, apoi, simțind, ca niciodată, mirosul acela de câmp care-i amintea de herghelia lui, de caii lângă care nu fusese de atâta vreme, întinse și dânsul gâtul, și boturile lor se atinseră. Au stat câtva așa, apoi bătrânul se încordă, rupse belciugul și, rămânând slobod, veni încet, se alipi de celălalt și începură să mănânce liniștiți, unul lângă altul. Din seara aceea nu-l mai legară.

Se deprinseseră împreună; aproape nu se mai puteau despărți. Când cel tânăr ieșea înșăuat, bătrânul necheza înăbușit, nu-și găsea astâmpăr, și pleca încet-încet prin ogradă, după el, până îl aduceau soldații în grajd. Acolo aștepta să se întoarcă tovarășul ca să mănânce. Iar serile, când obosea să mai mestice, își răzima botul de gâtul celui tânăr și dormita.

Într-o zi bătrânul nu mai putu să se țină în picioare. Ochii i se împăinjeniră deodată, genunchii îi tremurau și buzele scăpară jos mâna de fân ce smulsese atuncea. Voi să se rezime de tovarășul său și nu izbuti. Încet-încet, bătrânul simți cum se întunecă ferestruia spre care căta, i se muie încheieturile și trupul îi alunecă jos. Întâi se ținu sprijinit în cele două picioare de dinainte, apoi îl părăsiră și acestea, se rostogoli pe-o parte, horcăi de câteva ori și rămase întins, zbătându-se încet... Iar calul cel tânăr își apropie botul de trupul aproape nemișcat, stătu câtva vreme cu ochii pironiți, apoi tresări, întoarse capul spre ușă și necheză prelung.

HOINAR

O clipă ținu noaptea, cât țin nopțile de vară, când întunericul e numai o strângere de aripi a luminii. Și totuși în dată ce se trezi fluturul, în răcoarea umedă a dimineții, i se păru că dormise de când lumea; de aceea zise în sine, bănuind:

„Ce Dumnezeu răsare soarele atât de târziu!“

Dar ca și cum Dumnezeu i-ar fi făcut pe voie, deodată se resfiră din înalt mănunchiul strălucitor al razelor de soare, și peste câmpie năvăli un vâl de aur. Fluturul își pâlpoi de câteva ori aripile, și, din vârful galben al tulpinei de lumânărică, unde poposise de cu seară, își luă, zglobiu, zborul. Fiindcă nu fusese de mult pe la târg, o luă într-acolo.

Curând zări o grădină cu fel de fel de flori. Trecu pârleazul, și, mehenghi, se furișă întâi pe la ferestrele casei. Perdelele erau încă lăsate. Ce să vadă? Nimic! În schimb de jur împrejurul privazurilor, cununi de zorele se împleteau cu florile deschise, fragede, liliachii bătând în albas tru, sinilii bătând în roz, acoperite de rouă, ca de niște nestimate. „Fragede flori“, gândi fluturașul, și bătându-și aripile albastre stropite cu aur, le sărută pe rând. „Aici o să stau astăzi pe vremea arșiții“, gândea ștregarul. Dar tot privind la ele, găsi zorelelor o scădere; prea își schimbau fața: dimineața într-un fel, la amiază într-alt fel, iar seara se-nchideau morocânoase. „Nu-s statornice“, adăugă craiul, și plecă mai departe. Cum zbura așa, deasupra straturilor, mirosul rozetei îi umezi sufletul. Repede se scoborî de se așeză pe o tulpină de rozetă. Și cum rămăsese pierdut, răsuflând mireasma îmbătătoare, se gândea: „Nu e floare mai fermecătoare ca rozeta, degeaba! În mireasma ei să mori și mori fericit.“ Gândind astfel privi mai bine tulpina florii. Cine-l pusese! Măhnit, își mai schimbă din păreri: „Într-adevăr, îmbătător miros; dar de ce oare firea nu îmbină niciodată toate însușirile la un loc? Poftim, privește, cine împrăștie o asemenea mireasmă! Ce flori mărunțele, pipernicite, aproape verzi ca și frunzele.“ Și fiindcă în clipa aceea veni până la el adierea unor crini, urmă: „Ce are-a face rozeta cu crinii, cu crinii albi ca spuma laptelui!“ Fără să stea în cumpănă își făcu vânt spre lugerul înalt, subțire și mândru al unui crin întârziat. Așezându-se în potirul parfumat, alb ca zăpada, berbantul își destinse aripile puțin, să se odihnească, dar băgă de seamă că se umpluse de praful galben al florii, și se necăji: „Foarte mulțumesc de gazdă, dacă e vorba să ies mânăjit!... Și unde mai pui că aici stai ca într-o mănăstire.“ Se înalță în aer. Se încălzise grozav. „Parcă e mai cald ca la câmp“, gândi sprintarul. În vremea aceasta ochii lui zăriră, așa, ca o șuviță de sânge. Era un strat de garoafe. „Hai într-acolo“, întinse aripile, lovi de câteva ori aerul și se lăsă, ușor ca un fulg, deasupra unei garoafe bătute, creață și îmbălsămată. „Uite-o floare care nu-i năzuroasă, își zise; o găsești pretutindeni; și cu toate astea ar avea dreptul să fie mândră cu fața ei îmbujorată. Da, garoafa într-adevăr mi-i dragă.“ Și stătea hoinarul, tolănit pe frunzișoarele moi ca un pașă, când parcă îl ameți ceva. „Ce să fie? A! Mirosul garoafei. Uite asta – cu geta craiul – asta nu-mi

place la garoafă. Nu putea, adică, să aibă un miros al ei, numai al ei? Trebuia să împrumute mirosul pipărat de cuișoare? Pfu! „Zglobiu, își văzu de drum, aiurea, strănutând... Și ziua trecea, și rătăcitorul zbură mereu, mereu, fără astâmpăr... „Uite colo un lăvicer de nu-mă-uita. Fiindcă-s albastre ca și mine, s-or fi crezând, mă rog, lucru mare“; atingându-le disprețuitor cu vârful aripei, le lăsă în urmă. Ce mai straturi de ochiul-bou lui! „Sunt prea din topor, băgă de seamă curtezanul: ce e floare trebuie să aibă ceva care să o înrudească de aproape cu cerul, cu aerul... sau cu mine.“ Îngâmfat, se împiedică de o gura-leului: „Mersi, de-alde dumneata găesc și în câmp, la țară. Ei, cu micșunica, se schimbă vorba – adevăr și șiretul – asta da“. Și se lăsă elegant, în roate, deasupra florii cumiți. Își strânse aripile una, își răsuci mustața, făcu ochii mici: micșunica rămase liniștită; gazdă bună, dar nu sprintară. Flăcăul se necăji: „Ho! Băbătie, prea te crezi! Eu n-am venit să dorm.“ Și fugi, râzând. Mărgăritărele nu le putea suferi, zbură pe deasupra lor, numai să le facă în necaz; întrucât privește barba-împăratului, îi venea rău numai când se gândea la numele ei... Ziua trecea, soare le scăpăta; se mai răcorise. O luă înspre gherghine. Cocoțate, sus, pe tulpinele lor, gherghinele îl priveau nepricepute. „Înalte și proaste“, zise pierde-vară, și, înălțându-se sus, căuta cu ochii trandafirii. Îi zări. Se scoborî încet, curtenitor, se închină în fața fiecăruia. „Flori de paradis, flori măiestre, flori...“ dar cum se întorcea, în dreapta și-n stânga, complimentând, aripa i se zgârie de-unghimpe. Crai donul o șterse repede, fără să se mai uite înapoi... Trecu pe lângă lalele fără să le privească; dar în drum făcu cu ochiul rochiței-rândunicii, o veche prietenă, și spuse o vorbă proastă unui stânenel scuturat, îmbătrânit, ce i se ținea în cale. Zarnacadelelor le rămăsese doar tulpinele, lilia cu lui, frunzele. Mai departe, mai departe. Din zbor fură o sărutare unei cicori, rătăcită pe acolo cine știe cum. Și cicoarea îi aduse aminte de câmp. „Tot mai frumos e câmpul... Dar nu-i vorbă, și-n grădină!...“ Și parcă departe, într-un colț, zări o floare, învoaltă, necunoscută. Grăbi, dar deo dată începu să orbecăiască. Nici nu băgase de seamă că se întunecase. Nu mai vedea nimic. Îl apucase noaptea în drum. Neputând să mai zboare, se lăsă la întâmplare, pe-un spin uscat, să aștepte zorii, suspinând nemulțumit:

„Ce Dumnezeu se-nnoptează așa devreme!...“

FRUNZA

Lui Cristinel

S-a desfăcut din mugur, într-o dimineață caldă, a începutului de primăvară. Cea dintâi rază de soare s-a împletit pe dânsa, ca o sârmă de aur, făcând-o să tremure de fericirea unei asemenea atingeri. Ziua întâi i s-a părut scurtă și apropierea nopții o mâhni. Lumina se stinse, răcoarea o făcu să se zgribulească, să se vâre între celelalte și să aștepte, ațipind până a doua zi, venirea soarelui.

Cu ce revărsare de strălucire se ridică stăpânitorul lumii, până sus, pe cer! Raza se scoborî din nou, și toată ziua, încălzită, frunza se scaldă în albastrul văzduhului.

În scurtă vreme se desfăcu mare, verde, mai frumoasă ca toate, mai sus decât celelalte, tocmai în vârful. Dedeasupra îi cădea lumina, dedesubt se ridica, până la ea, mireasma crinilor albi, singuratici, cu potirul plin de colbul aurului mirositor.

Un ciripit străin o miră. Și cea dintâi rândunică, venită de departe, tăie albastrul ca o săgeată, înconjură copacul de câteva ori, cu strigăte de bucurie, apoi se așează pe streșina casei, cântând mereu...

Dar, într-o dimineață, raza de soare nu mai veni. Cerul rămase acoperit de nori. Cea dintâi picătură de ploaie o izbi rece, greoaie. Câteva zile a plouat. Nici rândunelele nu se mai vedeau. Dar mirosul crinilor, seara, se împrăștia, puternic, umed: o amețea.

După zilele acestea lipsite de scânteiere, soarele răsări într-o dimineață înfocat, vărsând parcă flăcări, încălzind totul în câteva clipe. Raza o fripse. În după-amiaza zilei acesteia, o păsărică cu pene verzi și galbene, un scatiu, veni moleșit de căldură, de se furișă supt dânsa, la umbră, la adăpost. Și frunza se bucură, acoperi cum putu mai bine păsărica; iar aceasta ciripi, întâi înăbușită, din gușă, apoi mai prelung, mai dulce, cum nu auzise frunza cântec.

Și în fiecare zi pasărea venea să se ascundă de căldura cotropitoare, în fiecare zi frunza o ferea și seara cântecul se împrăștia vesel.

Cât n-ar fi dat acuma frunza pe o picătură de ploaie! Dar norii fugeau goniți de vânturile din înălțimi; cerul de sticlă, înflăcărat, uscuse totul. Crinii nu mai miroseau; când și când rozeta, care își scutura sămânța coaptă, împrăștia mireasma ei în zorii unora din dimineți. Prea multă lumină, prea multă căldură.

Noaptele senine, cu craiul-nou, cerul spuzit de stele o fermecau. Ar fi vrut să fie veșnic noapte...

Pasărea venea mereu, câteodată și noaptea rămânea aco lo, ațipind cu căpșorul supt aripă.

Și trecu mult până ce, odată, vântul de toamnă începu să bată. Zilele erau mai răcoroase, nopțile mai reci; cerul a rareori curat. Puternic suflă vântul tomnatic! Apusurile erau ca sângele și parcă înroșeau pământul. Frunza își simți puterile slăbite; cu greu putea să ție piept vântului care o clătina din toate părțile; câteva tovarășe, smulse, flutură prin aer, apoi fuseseră duse departe.

Pasărea îi venea mai rar, nu mai cânta, și asta o mâhnea cumplit.

Frunza tânjea, se îngălbenea; celelalte, de pe același copac, parcă se îngălbeniseră și mai repede. Începuseră să cadă. Frunza auzea mereu, de acolo, din vârf, foșnetul cobitor al tovarășelor ce o părăseau strecurându-se ușor, ca o șoaptă, ca o rugăciune, așternându-se jos, într-un lăvicer pe deasupra căruia vântul alerga grăbit.

De dimineață până seara, și noaptea, frunzele cădeau într-una. Unele mai rezezi, altele mai domoale, legănându-se în aer ca o aripă de fluture, aninându-se de ramuri ca ce rând ajutor; numai într-un târziu, dându-se învinse, cădeau în gropându-se între celelalte.

Într-o dimineață se sperie. În tot copacul rămăsese nu mai ea! Ramurile goale se loveau unele de altele tremurând ca de frig. Deasupra, cerul cu nori greoi ca de bumbac; în largul lui, stoluri întregi de paseri plecau în șir; atunci băgă de seamă că și cuiburile rândunelelor rămaseră goale.

Un fior o străbătu și se gândi la pasărea pe care nu o văzuse de câteva zile. În clipele acestea, când parcă se cutremura la gândul că poate și dânsa va trebui să se desprindă, să moară, ca și celelalte, vederea prietenei, pe care o adăpostise atâta, i-ar fi fost de ajutor.

Și pasărea parcă auzi chemarea tovarășei de altădată; veni, dar se opri puțin, pe o altă ramură, ca și când n-ar fi cunoscut locul obișnuit în care cântase; apoi își luă zborul și, în trecerea grăbită, fără să întoarcă măcar capul, lovi cu vârful aripei frunza, care, de-abia mai ținându-se, căzu la rândul ei.

Și lăvicerul de jos nu se mai îngroșă, din ce fusese, cu această, cea din urmă, moartă.

O RAZĂ

S-a desprins raza din ghemul ei de aur și-a rătăcit prin senin. Și-n întâia zi, tremurătoare, caută pe ce să se oprească.

Într-o poiană, din mijlocul unei păduri, găsi urma copitei unui cerb plină, ochi, de apa ploilor. Vroi să se strecoare în unda rece dar, în clipa aceea, un biet lup, slab de i se vedeau coastele, dădu buzna dintr-un desiș, se repezi, sorbi apa, turbură ce mai rămase, apoi se prăbuși în cealaltă margine a pădurii după o căprioară care tocmai trecea.

Raza călători mai departe.

Munți, dealuri, văi: ai ce cutreiera în lume când te-ai aș ternut la drum.

Pe-un câmp, o grămadă de oameni prăfuiți, osteniți, a duși de șale, merg laolaltă. Pe umeri de-abia își duc puștile cu spăngile ascuțite. Raza îi urmărește; ar vrea să se înfășoare ca o sârmă de aur împrejurul spăngii călătorului celui mai obosit, rămas în urmă. Dar, deodată, un sunet de goarnă răzbate până în adâncuri. Călătorii se opresc, își îndreaptă trupurile, privesc iscoditori și crunți înainte, scot puștile, și într-o clipă, dimpotriva lor alți oameni se arată. O clipire: dușmanii se aruncă unii spre alții, puștile răzbubeie, spăngile se-nroșesc în piepturi. Călătorul obosit din urmă, însetat adineoare poate ca și lupul din pădure, acum e și el o fiară. Pe luciul de oțel al puștii lui se prelinge sângele.

Înfiorată, raza călătorește mai departe. Când vrei să rătăcești ai unde. Așa raza ajunge deasupra unui târg.

Într-o casă mare, bogată, într-un salon, o mulțime de femei și de bărbați sorb ceaiul aromat. Râs, vorbă; și-un vals molatec se desprinde de pe clapele pianului, sub degetele sub țiri și albe ale cântăreței. Ce mâni frumoase! Iar la de ge tul cel mic o piatră prețioasă, un diamant, parcă atră gea raza; din înalt ea se scoboară, și-n clipa aceea degetul fetei pare că fulgeră de focuri. Uimită, mândră, cântăreața se oprește, frânge cântecul și se uită cu îngâmfare împrejur:

– Uitați-vă la diamantul meu, zice celor din odaie. Dar raza se furișează, și ochii tuturor privesc răutăcioși.

Mai departe. Un colț curat, senin și liniștit nu e pe lumea aceasta?

Într-alt târg, într-o mahala sărăcăcioasă, la o colibă. Fereastra mică e deschisă; lângă fereastră, mama, cu fața suptă de neodihnă, își leagănă copilașul bolnav pe genunchi. Micuțul stă cu ochișorii verzi deschiși, pieptul mai nu i se ridică, buzele albe nu se pot mișca. Se gândește mama: câte necazuri, câte nădejdi, și acum! Și cum gândea astfel, o lacrimă, curată ca un mărgăritar, îi izvorăște în ochi mamei și i se anină de geană. Și-atunci raza pribeagă se topi în lacrimă și-o polei.

Iar copilașul, care de mult nu se mai înviorase, o zări; întinse mânușița spre obrazul mamei și zâmbi ușor.

TRANDAFIRUL

La o margine de drum înflori și trandafirul. Și a fost o minune, căci floarea trandafirului era așa de gingașă, așa de albă, că parcă de la ea se luminase dimineața aceea de primăvară. Și-avea crengile lucii, rumene ca mărgeanul, frunzele verzi ca smaraldul. Iar mirosul florii se împrăștia în dată peste întreg cuprinsul câmpiei; fluturii cădea adormiți, celelalte flori se plecară în fața adevăratei stăpâne, pe când păsările veneau din depărtări adânci, atrase de mireasma vrăjită, să vadă și ele tulpina măiastră care își des făcea frumusețea pentru întâia oară pe pământ. Și parcă și lui Dumnezeu îi părea acum rău că pusese într-o floare așa de minunate însușiri, – daruri pe care nu le împărțise nici în rai. Lucrul acesta îl șoptise o ciocârlie care, la răsăritul soarelui, ducea totdeauna lui Dumnezeu câte o sămânță din fiecare floare ce creștea pe pământ, să o păstreze, preasfântul, pentru răsad.

Până la amiază trandafirul se acoperi întreg de flori. Drumeții treceau și rămâneau locului, puneau mâinile la ochi, răsfirau nările să înghită mireasma nemaisimțită până atunci, apoi, cu priviri lacome, rupeau câte o floare; iar dacă aveau câte ceva în mână, aruncau să țină floarea mai bine. În locul ei răsărea îndată alt boboc și, cât ai clipi, se desfăcea. Și alți drumeți treceau, și nu era unul să nu rupă câte o floare.

După câteva zile trandafirul se măhni: el se-mpodobește și oamenii îl despuiau. „Uite, își zicea, spinul de lângă mine ce înalt e, ce chipeș, și nimeni nu-l atinge; și pe mine mă dezbracă toți de frumusețile mele“. Un sticlete, care tocmai atunci se așezase pe o creangă, îl desluși: „Cum să se atingă cineva de spin, când tot e îmbrăcat de ghimpi!“ Atunci trandafirul se uită și văzu, că-ntr-adevăr, spinul avea ghimpi.

Și nu mai pregetă: se rugă îndată lui Dumnezeu să-l acopere și pe dânsul de ghimpi, ca să-i păzească floarea. „Vezi, își zise atotstăpânitorul era dat ca pe pământ să nu rămână ceea ce numai în rai trebuia să dăinuiască.“ Și, bucuros, îndată a făcut un semn și tulpina lucie s-a acoperit de ghimpi. Dar trecătorii tot se opreau; și nu era unul care să nu se repeadă, lacom, la floarea minunată. Deosebirea stătea numai în aceea că fiecare lăsa și câte o bobită de sânge în vârful vreunui ghimpe. Iar din ghimpe sângele a pătruns încetul cu încetul în tulpină, s-a ridicat până la boboci, și-ntr-o dimineață floarea trandafirului se desfăcu roșie, aprinsă, ca sângele. Spinul stătea ursuz alături. Iar, de la o vreme, se trezi și-n dânsul pizma că prea nu-l băga nimeni în seamă. „Uite cum se închină toți trandafirului și mie nimeni“. Și se rugă de Dumnezeu să-i schimbe și lui floarea, să i-o facă roșie, bătătoare la ochi ca a trandafirului. Atunci Dumnezeu și-a zis: „Veșnic o să se ia pe pământ un lucru drept altul; căci numai eu pot ști că ce am venit o dată, așa dănuiește; oricum s-ar schimba fața, soarta rămâne aceeași!“ A făcut Dumnezeu un semn, și floarea spinului se făcu roșie ca focul...

Și-au trecut mereu drumeții, și-au rupt într-una florile trandafirului, și nu s-au uitat la spin.

CA SOARELE! . . .

O casă, o livadă și-o curte mare. În casă stau stăpânii; în livadă sunt pomi roditori; în curte felurimi de păsări.

Așa, în curtea aceasta s-au întâmplat multe și mărunte, căci unde-s păsări multe, dragostea-i stăpână. Nu mai de parte, acum o lună, un cocoș a fugit peste gard, cu bogheta altuia. Nu i-a mai văzut de-atunci nimeni! Unele păsări spuneau una, altele alta, găștele şușoteau, fel și chipuri, pe socoteala celor doi îndrăgostiți. Ei și-au văzut de treabă. Acum o săptămână o găină, o americană, zor nevoie după un pichiroi. Au șters-o și aceștia. Iar zarvă, iar şușoteli, nimeni nu mai putea nici dormi, nici mânca; cum se întâlneau două păsări față-n față, se-ntrebau: „Ce-i cu americanca?“ Cealaltă: „Ce-i cu pichiroiul?“ Pichiroiul așa, americanca altfel, și ei doi habar n-aveau de gura lumii!

De aceea, când pichirea, stingheră, hotărî să-și caute un soț și-și puse ochii pe păun – pasăre de neam mare – se feri de toți, de frică să nu li se așeze cineva de-a curmezișul dragostei. Și-a început pichirea să se învâрте-n sus și-n jos pe lângă păun. Azi așa, mâine așa, până când i-a venit o dată la socoteală și i-a șoptit, cu glasul ei cel mai dulce:

„Pi-chi-chi-chi-chi-ri!“: „Te iubesc!“ Păunul a privit-o dintru-ntâi de sus, dar pe urmă și-a dat seama că nici pichirea nu e de lepădat, mai auzise că dragostea dacă o întâlnești, s-o culegi de oriunde-ar fi, s-a rotit și-a răspuns: „Chiau!“: „Bine!“ Și zilnic s-au curtat. Pichirea, mică și pestriță, dar șireată; păunul, mare, minunat de frumos, dar cam sec.

Și așa, într-o dimineață, pichirea, harnică titirez, s-a sculat mai devreme chiar decât cocoșul, a ciugulit ce-a putut și, pe urmă, s-a dus sub culmea păunului, de l-a sculat. Și-amândoi, aripă la aripă, au pornit pe pajiște. Flori, răcoare, mireasmă dulce. Pentru întâia oară și-au apropiat pliscurile: întâiul sărut! „Sunt mulțumită!“ „Chiau!“ „Sunt fericită!“ „Chiau!“ Ce Dumnezeu, gândește pichirea, numai atât e în stare să-mi răspundă? Și-n clipa aceea se înalță, rotund și de aur, soarele!...

Peste lume se revarsă valuri de lumină. Păunul strălucește de parcă ar fi îmbrăcat în fir. Pichirea îl privește încântată, mândră de frumusețea iubitului ei. Apoi se întoarce de se uită, uimită, la soare. Și, cu sufletul ei sălbatic, plin de poezie, își îmbie și iubitul: „Privește, privește, dragă!“ Dar păunul se supără. Îngâmfarea îi descleștă limba: „Ce să te uiți la soare, când mă ai pe mine? Rogu-te, privește-mă!“ Și cum pichirea se uită încă spre răsărit, păunul i se puse drept în față și își roti coada: „Privește-mă!“ Se uită pichirea, se uită mirată, apoi, dumirindu-se, îi răspunse: „Te privesc, dar ascunzându-mi lumina soarelui, nu-ți văd nici strălucirea ta“.

Și, dezamăgită, pichirea îi întoarce spatele...

Numai așa păsările din curte nu mai avură prilejul să şușotească pe socoteala altor doi îndrăgostiți.